

Bruno, Giordano. Jordanus Brunus Nolanus De progressu et lampade venatoria logicorum? Adpromptè atq[ue] copios?e de quocumq[ue] proposito problemate disputandum.

Anno 1587, 1587.

Cote : BIU Santé Pharmacie RES 11431 (3)

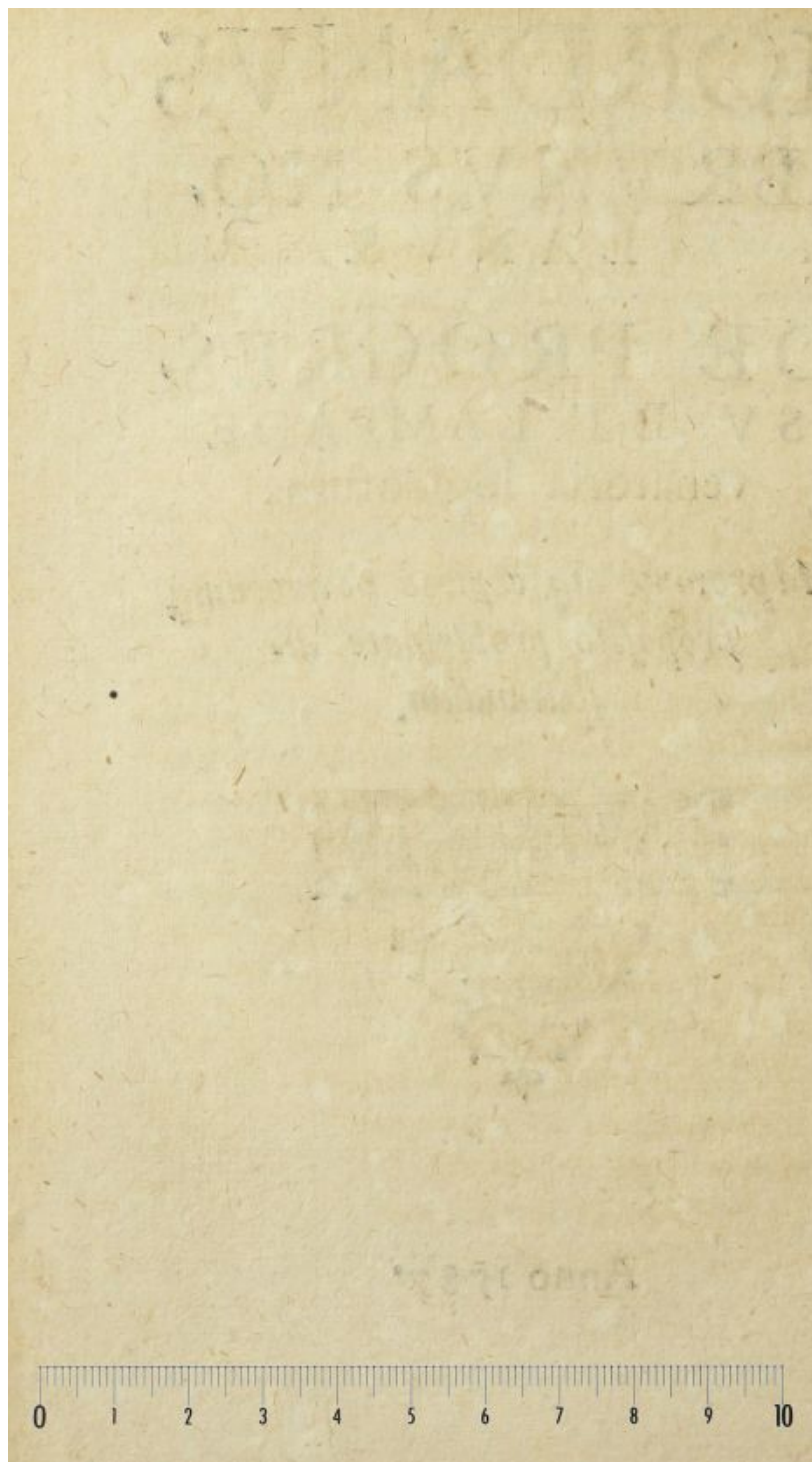
IORDANVS
BRVNVS NO,
LANVS.

DE PROGRES,
SV ET LAMPADE
venatoria logicorum.

*Ad promptè atq. copiosè de quocumq;
proposito problemate di=
sputandum.*

Anno 1537.

EXCELLENTIS-
SIMO, ET ADM. REV. D. D.
GEORGIO MYLIO AVGV-
stano, V Vitebergenfis Academiæ
Cancellario, Iordanus B. No-
lanus S. P. D.

Ircæ propositum venationis cam-
pum (excellētissime domine) innu-
meros perperam laborantes circum-
spicio, dum ex ijs quidam post tumi-
dorum grammasticarum (qui sub ti-
tulis artis inuentivæ, iudicativæ, &
aliarum (si dijs placet) omnium, infinitas non cess-
sant stercorare paginas) futes præceptiones auj, es
os consulunt agricolas, qui ad alios cum bubulcis
agros excolendos, essent aptiores. Alij nescio qua li-
teratoriâ methodo monstruosas exaucupantes aues,
dum fragilibus exsuccæ arboris ramis innituntur,
illis (vt est apprimè necessarium) deficientibus & ab-
reptis, in saxosum campum methodicè recidentes, ea-
rum quas captabant auium (inanium videlicet co-
gitationum, quæ in nido ignorantia prauæ dispo-
sitionis pullis incubant) miserabilis esca fiunt. Non
nulli seruili. & adulatorio quodam obsequio eos si-
bi duces iactitant, qui venatorio cornu non tam be-
nè in ludis puerorum, quam in aperto & philosopho-
rum

rum

rum augustiore campo malè tonantes, canes impli-
cant, feras disperdunt, & auidiores confundunt frau-
dantque venatores. Nec desunt fortunatiores qui
nō tanta ingenij tenuitate laborant, vt ignorent præ-
ter iudicij & inuentionis titulum, nihil prorsus in-
uentionis, nihilq; iudicij artes huiusce generis conti-
nere: Porro cum propter authoris asperitatem, & il-
lis imperuios expositorum sensus, neq; frugaliter
per Aristotelicas semitas iter arripere possint, pro-
prij ingenij viribus, innixi cum Oedipo tragico dice-
re videntur. Huc omni duce spoliatus ibo.

Melius inueniam viam, quā quæro, solus.

Horum desertam & infelicem commiseratus condi-
tionem, opere precium me facturum duxi, si in
huius artis ordine, expolitione, cultura, com-
plemento, & elucidatione laborarem, quatenus
ijs quos cælum ad horum fructuum participationē
destinavit pro virili suffragator adesse possim. Vbi
quid, quantumq; præstiterim, tuum, aliorumq; (qui-
bus hoc intelligere dabitur) esto iudicium. Hæc tibi
dicare tuoq; malui examini, iudicio, atq; patrocini-
o, offerre, submittere, atq; comendare, vtpotè qui
proprijs uidens oculis, cæcis lippis uè alijs iudicanda
committere non cogaris, ijs inquam qui cum igno-
rent, vel simulato contemptu feruidius carpant, vel
vt aliquantò plus sapere videantur, tantillo labra
comprimentes & nasum propèmodum intorquen-
tes, eadem frigidiusculè comendent. Vale, & Mu-
sas quæ non vulgaribus te decorarunt, insignijs, a-
micas excipe,

Jorda-

Iord. B. Nolanus,
DE PROGRESSV
LOGICÆ VENA-
TIONIS.

HAVD QUIDEM SATIS
esse arbitramur fugacem per syluo-
sum dumosumq; campum apprehen-
disse feram: si uenatorem lateat,
quomodo hanc ipsam tractare & ad
usum conuertere debeat. Quid etenim mihi pro-
desse potest si construendæ domus partes & orga-
na habuerim apparata, quæ mox in edificiij structu-
ram componere nesciam & ordinare? Circa omne
quæsitum cuius apertam intendimus habere cogni-
tionem, minimè sufficit inter utramq; extremitatem
collocanda adeptos esse media: uerum & opere
præciū est scire quibus ipsa (pro diuersis occa-
sionibus) serierum rationibus, ordinibusq; adnecti
debeant, atq; collocari.

II. Membrum.

Illud igitur primò in memoriam reuocan-
dum, quod omne problema aut est affirmatiuum
uniuersale, aut uniuersale negatiuum, aut affirmati-
uum

A 3

uum

um particulare, aut particulare negatiuum. Primum in primi primæ figuræ modi forma perquirimus: Secundum in primæ atq; secundæ: In primæ atq; tertiæ tertiæ: Quartum in omnibus.

III. Membrum.

Vt igitur omne quæsitum seu problema duabus uerbo substantiuo copulatis partibus consistit, quarum prima est de qua aliquid affirmatur uel negatur, altera quæ de aliquo affirmatur aut ab aliquo negatur: ita omnem syllogisticam & enymematicam argumentationem tribus constare terminis est necesse, maiori extremitate A. minori extremitate C. & medio B. Ante omnem igitur syllogisticum discursum atq; disputationem de hoc ipso quod in controuersiam ducitur, maior minorq; extremitas præhabentur, & ipsum quod quærendum remanet, est medium, de quo mox etiam considerare debeas quomodo collocandum sit & ordinandum. Nunc igitur primum de hac, deinde de reliqua artificiosa meditatione complenda speculabimur. Primò inquam de formæ, secundò de materiæ discernimus inuentione.

III, Mem

IIII. Membrum.

Generalem syllogizandi formam in tribus tantummodò figuris inuestigare licet: iuxta eas etenim propositiones, atque problematis cuiuscunq; terminos in aliquo medio communicare contingit. Si quippè demonstrandum est A affirmari de C, uel à negari à C, frustra ad eosdem terminos accipiendos conuertemur, qui enim fieri potest ut idem per idem ipsum demonstretur? Temere quoque assumemus aliquid quo C manifestetur uel ipsi inesse D, uel alio cuiusq; præter hæc duo nempe subiectum prædicatumq; quæsitum, numquam enim A de C prædicabitur, quia B de D uel alio quocunq;. Perperam tandem omnia alia (quam possis imaginari) ratione, laborabis, qua participans cum uno tantum extremorum capiatur: etiam si infinitum fiat abitus: ut si A communicet cum B, B cum D, D cum E & ultra, numquam eò deuenies ut A de C concludas affirmatiuè uel negatiuè prædicari. Nullum igitur umquam necessarium est fore syllogismum nisi medium tale sumptum fuerit, quale ad utrumque extremorum attributio ne quadam referatur.

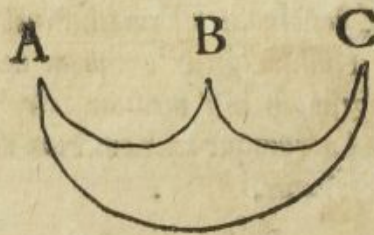
A 4

V. Membr

V. Membrum.

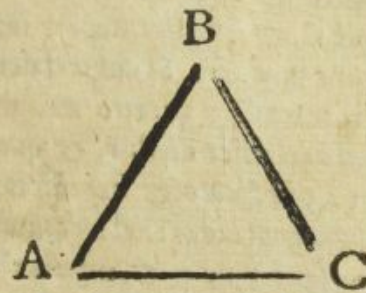
Modus autem communicantiae huius, uel sumitur ex habitudine extremorum ad medium: uel ex habitudine mediij ad extrema. Siquidem ex prima, aut talia sunt, ut horum alterum sit quod de medio, alterum uero de quo medium, & hæc est figurae primæ: aut ambo sunt de quibus medium, & est secundæ: aut ambo sunt quæ de medio, & ipsa est tertiæ figurae dispositio. Si uero ex habitudine altera: uel (ad primam figuram) medium est de quo primum & quod de secundo, uel (ad secundam) quod de utroq; uel (ad tertiam) de quo utrumq;.

Nota primæ figurae, in qua
Maior propositio B A. Minor
C B, conclusio directa C A, indi-
recta A C.

Notæ

Nota secundæ figuræ: in
qua maiorpropositio A B, Mi-
nor C B, conclusio directâ C A,
A C indirectâ.

Nota tertiæ figuræ, in qua
Maior B A, Minor B C, Conclu-
sio C A, directè, & A C indirectè
concludendo.

A 5

VI, Mem.

VI. Membrum.

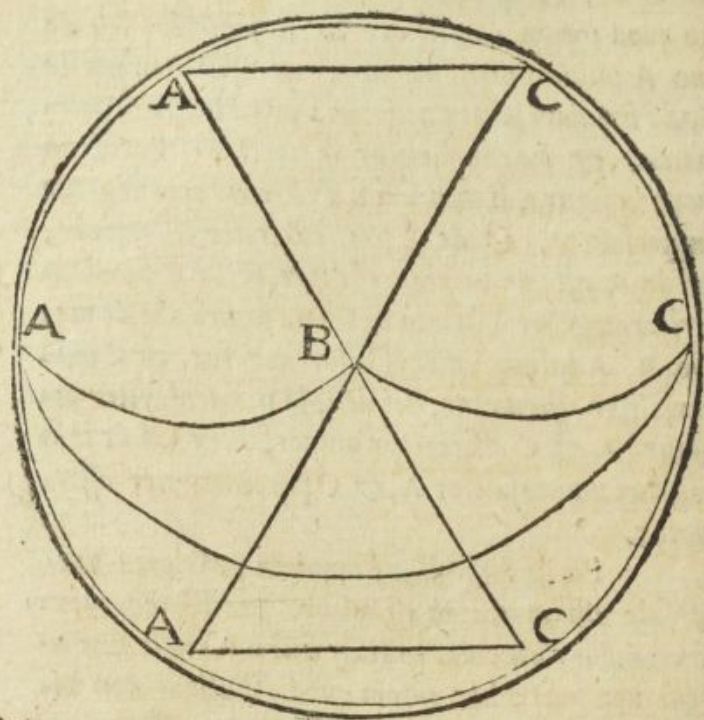
Uniuersalem igitur affirmatiuam concludere uolens, quare B medium quod continetur totum ab A, id est de quo A uniuersaliter prædicatur: & continet totum C, id est quod uniuersaliter prædicatur de C, & argumentabere iuxta primam primæ figuræ modum. Si uniuersalem negatiuam concludere intendis: queritò medium B de quo subiectum uniuersaliter dicitur, & quod negatur uniuersaliter à prædicato, & habebis iuxta primam figuram quod concludas: uel medium B quod affirmatur uniuersaliter de A & negatur uniuersaliter à C, aut negatur uniuersaliter ab A & affirmatur uniuersaliter de C, & argumentabere iuxta secundum atq; primum secundæ figuræ modum. Si particularem affirmatiuam concludere animo sedet. Poteris in prima figura uel medio B quod continetur totum ab A et continet totum C; quia ubi concludimus uniuersale, possumus etiā suum particulare concludere. Vel medio B quod continetur totum ab A, & continet in parte ipsum C. Poteris etiam in tertia figura uel medio quod continetur ab utraq; extremitate totum. Vel secundum partem ab una si cundum totum ab altera, quod accidit (ut est ibi manifestum) dupliciter. Si negatiuam particularem uis inferre. Poteris primò modis quibus uniuersalis negatiua concluditur

tur ut est per proximè dicta satis manifestū. Secundò in prima figura, uel medio quod totum excluditur ab A, & q, affirmatur in parte de C. Vel medio quod totum continetur ab A subiecto, seu de quo A uniuersaliter dicitur, & nihil continet de C, id est uniuersaliter negatur à prædicato problematicis: & ita concluditur indirectè. Tertiò in secunda figura, si medium B ab A extremo negetur uniuersaliter, & de C particulariter affirmetur, uel de A affirmetur uniuersaliter, & de C particulariter negetur. Quartò in tertia figura ubi de medio B, A ipsum uniuersaliter negetur, & C uniuersaliter affirmetur, uel de ipso particulariter negetur A & C affirmetur uniuersaliter, uel de ipso negetur uniuersaliter A, & C particulariter affirmetur.

Ex ijs difficillimè omnium problema uniuersale affirmatiuum astruitur. Facillimèq; eueritur: uniuersale enim tollitur siue nulli insit, siue alicui non insit: hoc autem quod est alicui non inesse, probatur in omnibus: nulli autem inesse in duabus manifestatur. Huic difficultate constructionis proximum est uniuersale negatiuum, quod ex hoc quod uel omni uel alicui insit, destruitur. Particularia uerò altero tantum refutantur modo: hoc quidem quod omni, illud autem quod nulli, Quia uerò in pluribus figuris inueniuntur atq; modis, longè facilius quam uniuersalita confirmantur.

Figura

DE PROG. LOG. VEN.
 Figura complicationis tri-
 um figurarum.

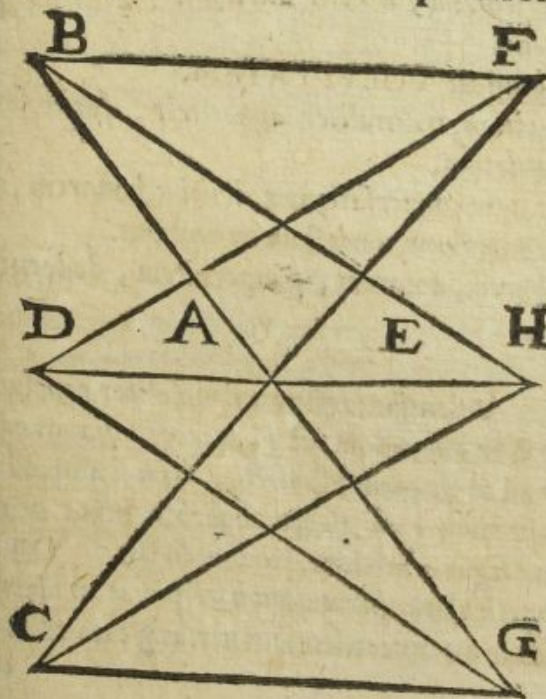
V I I. Membrum.

Ab alio rursus principio atq; capite uelut
 exordienibus. Positis duobus problematis terminis
 Respiciatur primò ad prædicatum A. Secundò ad
 ea quæ dicuntur de A, seu continent A, quæ ab Ari-
 stotele consequentia nuncupantur, & significantur
 per B. Tertiò ad hæc de quib. dicitur A, seu quæ cō-
 tinentur

IORD. BRVN. NOL.

dicuntur ab A, & ab Aristotele uocantur anteceden-
 dentia & significantur per C. Quarto ad ipsa quæ
 sunt cōtraria ipsi A seu remota et aliena, de quib. nec
 Adicitur, & quæ nec de A dicuntur, quæq; nec A cō-
 tinet & à quib. nec A posset contineri, et ab Aristot.
 uocantur contraria, suntq; significata per D. Simili
 ordine respiciatur ad E subiectum quæsitum, seu pro-
 blematis. Ad ea quæ de subiecto, dicuntur signifi-
 cata per F: ad ea de quibus subiectum dicitur signi-
 ficata per G: ad opposita alienaq; à subiecto signifi-
 cata per H.

Figura proxime dictæ dispositionis.

IORD. BRVN. NOL

Ibi ad definiendum An omnis uoluptas sit bonum. An nulla uoluptas sit bonum, An aliqua uoluptas sit bonum, An aliqua uoluptas non sit bonum: Bonum est prædicatum problematis. Voluptas est subiectum.

A. ergo significat BONUM.

B. Vitale, prosequendum, appetibile, fauens, conservans.

C. felicitatem, sanitatem, integrum, pulchritudinem, uirtutem.

D. fugiendum, nocens, alienum, destruens, corrumpens.

E. significat VOLUPTATEM.

F. placitum, naturaliter appetibile, facile, securum, quietum.

G. gratiam conuersationem, diuitias, honorem, bonum coniugium, uindictam ex hostibus.

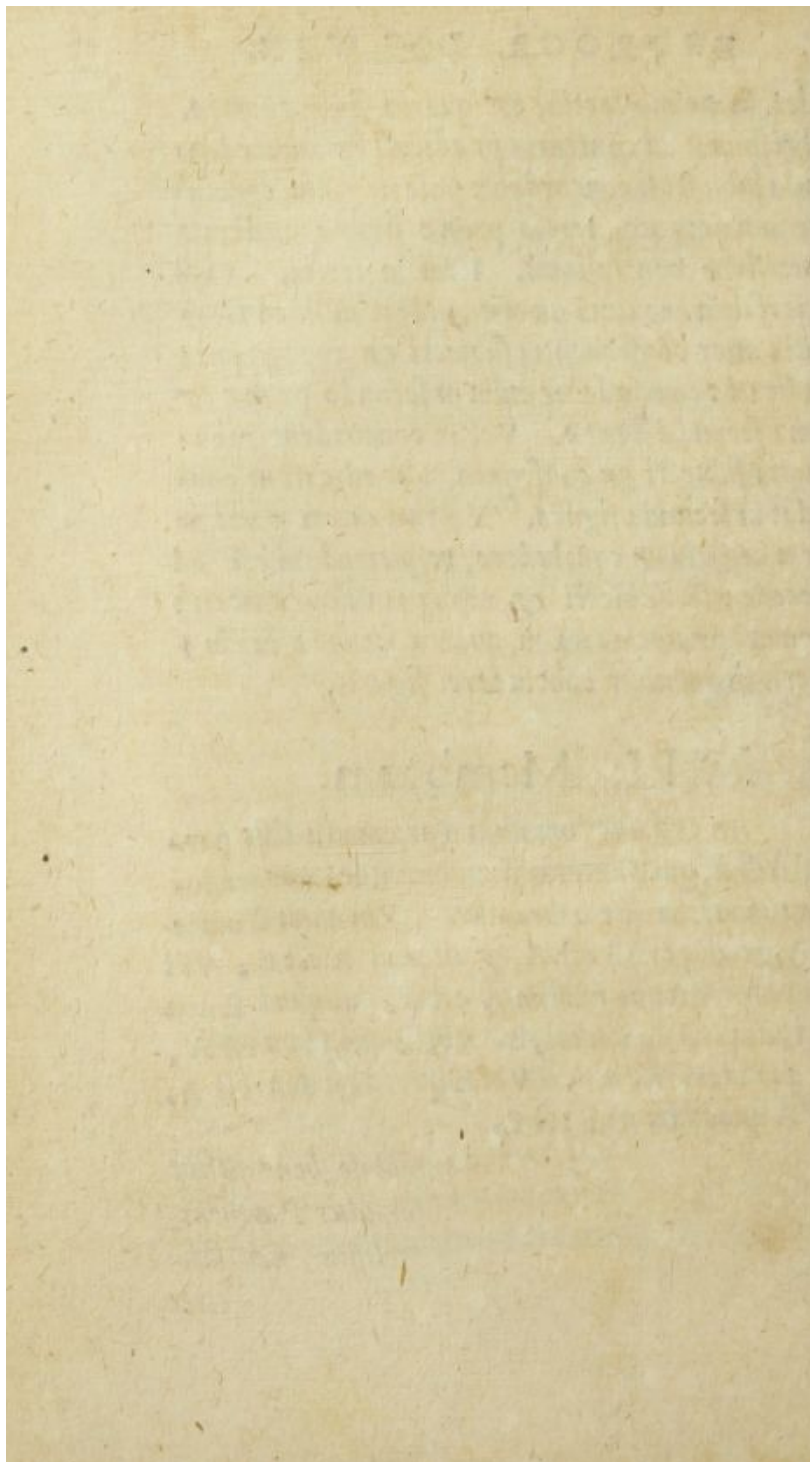
H. laborem, dolorem, paupertatem, dedecus, terrorem.

Volentibus igitur uniuersaliter concludere A de E respiciendum est ad antecedentia prædicta et ad consequentia subiecti, nam si aliquod horum sit idem cum altero, habebis iuxta primum primæ figuræ modum, quod intendis. Qui cupit particulare affirmatiuum, respiciat an idem sint quedam ex antecedentibus utriusq; ita enim concludere

cludet in primo, tertio, & quarto figurae tertiae. Vel respiciat ad contraria praedicati & antecedentia subiecti si concordent: poterit enim concludere in primo atq; tertio primae figurae mediante conuersione conclusionis. Item in tertia. Qui uniuersalem negatiuam querit, uideat an sit concordantia inter consequentia subiecti & repugnantia praedicati: concludetur enim in secundo primae & primo secundae figurae. Vel an concordent repugnantia subiecti & consequentia praedicati ut concludat in secunda figura. Volenti autem particularem negatiuam concludere, respiciendum est ad antecedentia subiecti & repugnantia praedicati: ita enim (praeterquam in quarto secundae modo) poterit in omnibus concludere figuris.

VII. Membrum.

In Quibus omnibus (pro modis alijs particularibus, qui praetermissi uiderentur) conuersionum canones mente habeantur. Vbi enim *E* omne est *A*, & aliquod *E* est *A*, & aliquod *A* est *E*. Vbi *E* nullum est Alibi nullum *A* est *E*, aliquod *E* non est *A*, aliquod *A* non est, *E*. Vbi *E* quoddam est *A*, ibi quoddam *A* est *E*. Vbi *E* quoddam non est *A*, ibi *A* quoddam non est *E*.

IORDANVS BRVNVS NOLANVS

DE LAMPADE VENATO,

ria Logicorum.

SCHALA.

I. Membrum.

PROPE DIVINAM
possessionem, adeptio: Labo-
riosam adeptionem, inuentio.
Industriam inuentionem, per-
quisitio: Solertem perquisi-
tionem, lux: Viuidam lucis
ignem, machinantis intentio-
nis apparatus, Ipsam, peruigil appulsus uoluntatis:
Hanc, finis, boniq; adipiscibilis apprehensio præce-
dat oportet.

II. Membrum.

Possibile, capeßibileq; bonum quod proposu-
it in artis huius fronte Peripateticus princeps, est,
ut inuentam, adeptamq;, possideamus quam quia
non perperam intenderit perquisieritq; uiam: ut-
B potè

potè qua de quocunq; problemate ex uniuersalibus argumentando proponamus, proponendo argumetur, determinando respondeamus, & respondendo determinemus.

III. Membrum.

At quis non adeò uehementer, & altius, sed quasi submissius atq; sobrius in eum finem iudicat incumbendum: quominus tria hæc. Non uanam, s. exercitationem, minus otiosa colloquia, Philosophicamq; minimè omnium prætermittendam contemplationem tandem uideamur assequuti: dum Primò methodum subministrat, qua de quocunq; proposito argumentari, Secundò examen suggerit, quo multorum adnumeratis opinionibus non è peregrinis sed ex domestica singularum doctrinarum specie non benè differentibus obijcere, Tertò trutinam adcommodat, qua ad utramq; contradictionis partem dubitare potentes, in singulis tanto facilius quid uerum quidue falsum censendum sit decernere & definire possimus? Sicut enim postquam uelut arte depuratiua ex quadam aliorum minèralium commixtione segregatū est aurum: ipsum metallorum preciosissimū faber aurarius expurgatum exquisitum atq; probatum accipiens, extendit, dilatat, & ad certas fuso configurationes utitur, & ornat officinam: ita post problema sub discussionem altercationemq;

nemq; positum, subinde euenit ut citrà incertitudinis ullius inquinamentum, ex positis atq; concessis, probatis & euidentibus, apodicticæ conclusionis habitus humanæ rationis apotheca decoretur. Sic primò dirigimur in uiam, Secundò ad congressum roboramur, Tertio oculos quasi caligantes abstergi-
mus: dum hæc primò semitarum notitia peruium atq; facilem scopi illius ad quem collineamus reddit attactum, Secundò uelut in equestri ad circum exercitio ad serios bellicos congressus laudabilius persequendos disponit, Tertio uelut è laborioso conflictantium tenebrarum atq; lucis agone frugaliter euadentes, efficit ut eorum tranquillam possessionem habeamus, quæ pro moralibus uirtutibus stabilien-
dis, & speculatiuis illustrandis disciplinis, apprimè necessaria esse censentur.

IIII. Membrum.

Ignis eterogenea disgregans utpotè ueritatis aurum, à falsitatis, credulitatis, & opinionis litargirio, stamno, & argento secernens, calida lux illa est, quæ in plerisq; torpens languidior appareret & aberrans. In alijs autem uel naturæ celeri quadam dexteritate clarior est atq; promptior. In quibusdam uero artis expolitione ita uegeta & illustrem licet intueri: ut in uenatore ad omnium latibulorum aptam perscrutationem, & fugacis
per am

per ampla uenabula, problematis inuentionem accendat, nec minus ad intuendos euisceratæ feræ arctus iudicium exacuat. Neq; enim sine canonice huiusce rationis cognitione, tanti esse potest scintilla à natura nobis insitæ tenuior illa uis.

Hac luce pertinacis, eius cæcitatis uaga phantasmata discutientes. Primum quidem incipiendo perquirimus, Secundo citrà inanis illius stuporis modum solidiore inuestigatione proficientes inuenimus, Tertio ab omnibus uel infantis ignorantie negatiue obscuritate, uel peruersæ dispositionis cecutire facientibus phaleris repurgati, illum perfectionis habitum assequimur, quo tandem (uires suggerente numine) pro præsentis status atque uitæ capacitæ, ad diuinæ possessionis partem transferamur.

CAMPVS.

I. Membrum.

CAMPVS est uniuersale spaciū, recessus & atria multa complectens, in quibus uenari & inuenire tentandum. Huius primæ, mediæ, ultimæq; partes ea suis ordinibus loca referunt, quæ ita sunt argumentationum, ut literæ scripturæ ipsius bases & elementa perhibentur. In hisce planè indu-

nè induendarum, notificandarumq; particularium conclusionum sita est potentia. Præesse quippe, præhaberiq; debent in anima præordinatæ præmissæ quædam uniuersales, sub quibus uniuscuiusque artis propriæ, uelut in actui propinqua facultate intelligantur quadam contineri. Hæc eadem illa sunt, quibus demonstrator ad alteram, quæ tantum uera concludat, topicus autem indefinitè ad utramq; contradictionis partem utitur inferendam. Hoc pacto eundem gladium hic quidem tantum ad defendendum tuendumq; uerum, ille uero ad quidlibet pro occasione & arbitrio prosequendum destinat & adaptat.

II. Membrum.

Hic eorum ualere percipio Talparum sententiam, qui artis huius finem atque momentum adeò altè cōsurgens, tam longe protensum, latissimèq; patens non apprehendentes in ipsa fundamenta duntaxat opinionum, non etiam scientiæ & intelligentiæ iudicant contineri: non obstante quod generis, proprii, definitionis, accidentis, aliorumq; dicibilium atq; conceptibilium potissimæ notiones, conditiones, referantur, ordinantur, explicantur: ut ex ipsis argumentorum principia omne liceat ad propositum desumere. Porro facillimè huiusce caliginis uelum ab oculis auertent, si in eam considerationem animum aduerterint, quod non eodem usu

B 3 ueniant

ueniant pacto, quæ eadem diuersorū, immo & contrariorum, & aduersantium possunt esse principia. Si alias atq; alias sub hisce maioribus subsumendo, minores propositiones ex iisdem hi quidem sciunt, opinantes autem, se scire præsumunt & existimant, tentare atq; decipere sophiste captiosq; contendunt. Id autem ea de causa ex arte prouenit, quæ in ea non propria, sed uniuersarum methodorum communia principia continentur, & ambiuntur. Unde non quidem ex eo quod ars ipsa largitur, sed eo quod ex arte quis pro uasis proprii capacitæ propositoq; sine decerpit, talis atque, tanta uarietas emergit. Hic igitur perinde proportionaliter accidit, atq; si eadem lux in propria claritate consistens, aliter in diaphanis corporibus, aliter in suboscure, in crassis ruuidisq; materijs aliter ingeritur & explicatur. Licet igitur diuersos, diuersisq; medijs attrectantia fines ex proposito non comparentur: illud tamen certè asserere non cunctabor, quod ita nullum est absq; inuentione iudicium, sicut & alius artem numerandi sine numerabilibus inanem profitebitur. Sic igitur mihi altero pede claudicare uidetur citra Topicā demonstratiua facultas, ut pauperē se tanto amplius credere debeat ipse demonstrator, quanto illi contingat oportet, ut ob propriæ indigentie sensum tristetur uehementius: quem sane sensum non ad satis magnam refero uirtutem, si Socraticus quispiā fuerit assequutus, quando illū meliora ex alio maneant adipiscenda theatro. Norit ergo non

gonon oculis, sed auribus examinans, & ueluti di-
 uinando decernens, & non minus huius quam illius
 usus ignarum literatorum uulgius, quod non usque
 adeo ob rationem firmitatis argumenti, quod semotum
 & arduum indicet & designet, demonstrator topi-
 cum excellit: ut ex alio latere topica presentanea fru-
 galitate, usu maiori, et uberiore possessione præcur-
 rentem ualeat apodictica exæquare censura: ubi
 forte diuinum, sed certe mutum Socratis iudicium à
 uenenosa propinatione populum Atheniensem non
 auertit: quem solertissima (non tam bene criticis,
 quam male fortunatis philosophis patrijs inuisa) per-
 egrini barbarique Gorgiæ dialectica ad auream sibi
 statuam erigendam conuertisse potuit.

DE TURRI IN CAMPI MEDIO.

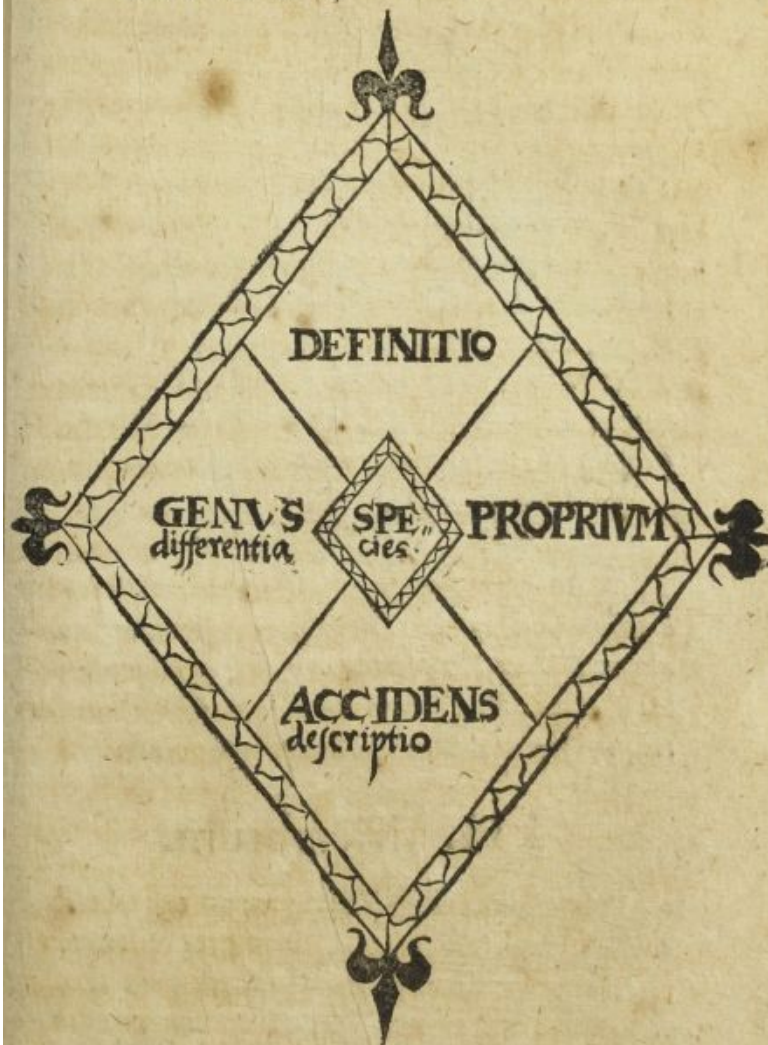
I. Membrum.

IN Campi medio turris est ad quam redditus ex
 omni parte collecti pertinere uidentur omnes.
 Ipsa subiectum denotat, circa quod & de quo om-
 nis est consideratio, & ad cuius formationem spe-
 ctat omnis Syllogisticus apparatus, qui eo respicit ut
 de hoc uel ab hoc ipso in conclusione aliquid affir-
 matum & producat uel negatum. Per eam in præ-
 sentiarum multiplicem subiectorum significari uo-
 lumus differentiam. Entium enim quædam maxi-
 me omnium, alia omnium minime, plurima uero
 hinc quidem magis, inde uero minus subiecta per-
 hibentur. Prima sunt quæ omnibus substant atque
 subiunguntur particularia, quæque solummodo acci-
 dentalem

dentalem recipere dicuntur prædicationem. Secunda quæ nulli substernuntur prædicato, & de quibus secundum dictionem, non autem uniuocè quippiam licebit affirmari. Tertia uerò mediam retinentia sedem, hæc sunt de quibus alia prædicantur, & quæ de alijs. Ex ijs Prima scibilis nusquam subeuntia rationem sed sensibilis, fabule, opinabilis, & historiæ limitibus coercentur. Secunda in alterâ regionis huius extremam declinantia partem ueluti prima summa supræma & generalissima quædam, licet inscientiæ quodammodo portionem adcurrant, de ijs tamen in illa nulla potest essentialis esse prædicatio, atq; ideò scientiæ demonstratiuæq; conclusionis subiectum esse nequeunt: quantumuis ubi subiectum euaserint intentionum, sub logica mathematicaq; ratione quadam de iisdem plurima dici posse constet. Tertio igitur loco enumerata restant, quæ frequentissimè in quæstionem, & contemplatiuam referuntur speculationem: quocirca quodcumq; argumentationis & demonstratiuæ conclusionis, scientiæq; subiectum accipitur, ipsum est species, neq; esse potest aliud à specie. Ipsa est de qua an aliquid affirmetur, uel negetur, & in qua an aliquid sit, uel absit, ex circumstantibus generibus, eaq; ijs quæ circa genera consistunt, inquiritur. Eorum uniuersa membra per eas quæ sunt in campo circa turrim partitiones designentur.

CAMPI

DE VENAT. LOGIC.
CAMPI TYPVS.

B 5

DE

IO IORD. BRVN. NOL.
DE QVATVOR AGRIS
in campo circa turrin.

I. Membrum.

AGR I igitur qui circa turrin in campo iacent quatuor (quotquot esse possunt de specie predicabilia) potissimum designant. Ipsi sunt, ager ACCIDENTIS, ager GENERIS, ager PROPRII, ager DEFINITIONIS. qui & sex numero distinctiore traderentur, ni generis ager, agrum differentiae, & ager proprii, descriptionis agrum includerent.

II. Membrum.

In omni prorsus quaesito, problemate, enunciatione duo repperiri necesse est, alterum quod de aliquo dicitur, alterum de quo dicitur aliquid. istud est species, illud autem aliud à quattuor enumeratis, uel sex enumerabilibus esse non potest.

III. Membrum.

Prima igitur sufficientis agrorum distributionis causa sit quod uniuersa, quæ in propositum uenire & controuersiam duci possunt, ad istum tandem numerum reducuntur. Omnis etenim quaestio de subiecto aut querit quod essentialiter de ipso dicatur &

tur & hoc uel primo erit definitio, aut pars definitionis, utpotè differentia subiecta speciei constitutiva, aut eiusdem generis: uel secundo erit descriptio, aut descriptionis pars, utpotè proprium accidens uel commune.

III. Membrum.

Secunda ratio inde est quod omnis prædicatione unum quodamodò cum eo de quo affirmatur declarat aut efficit idipsum quod affirmat: nec minus id quod negat ab eo à quo negatur aliud quodamodò uel alienum esse testatur. Iam si omnes modi unus & (per oppositam rationem) diuersi, referantur, facilius omnis prædicatione circa subiectam speciem additio apparebit horum quatuor agrorum finibus contineri. Vnum igitur iuxta triplex genus (quorum subinde quodlibet in alias plures species subdiuiditur) accipitur. Est inquam unum uel Numero, uel Predicatione, uel Analogia. Primo autem Numero unum septuplex est, Aut 1. nomine tantum, ut hic canis qui est animal, ille canis qui est astrum. Aut 2. definitione tantum citra nomen, ut uestis hæc, hoc indumentum. Aut 3. ut idem nomine & definitione est Socrates, quem eundem animal rationale mortale Sophronisci filium dixeris uicissim. Aut 4. ut ubi duæ proprietates, tale unum idemq; significant ut risibile & philosophabile istud. Aut 5. ut
nominis

nominis significatio cum accidentis significatione
 concurrat, unde Socrates dicitur ille sedens, & ille
 sedens Socrates. Aut 6. ut eiusdem nomen &
 proprium, ueluti risibile & homo: Socrates, &
 ille finis doctor Platonis. Aut 7. ut definitio atq;
 proprium, ceu risibile, & rationale animal con-
 uertuntur. Secundò idem, predicationeq;
 unum est quatuorplex. Aut 1. genere, ut homo &
 equus sunt animal, seu sub animalis ratione idem.
 Aut 2. specie ut Socrates & Plato sunt humanita-
 te idem, sunt quippè homo, sub, & in hominis es-
 sentia ambo unum. Aut 3. Subiectione unum ut sub
 albedine marmor atq; lac. Aut 4. inbensione
 unum, ut idem est dulce atq; croceum mel. Tertio
 analogia unum quatuorplex est, Aut 1. sub eodē no-
 mine eademq; inaequaliter participata ratione, ut sa-
 num idem & contemperatum de animali, de mem-
 bro, de signo, & de nutrimento dicitur. Aut 2. sub
 una eademq; potentiae proportionem, ut una est impe-
 ratoris ad imperium, & regis ad regnum habitu-
 do. Aut 3. sub aliqua eodem se habendi modo,
 uel affecti esse similitudine, ut idem est hominis po-
 tentia ad ambulandum, auis ad uolandum, piscis ad
 natandum, ignis ad ascendendum. Aut 4. sub
 eiusmodi susceptibilis accidentis ratione, ut idem ui-
 detur esse serenitas in aere, tranquillitas in mari,
 pax in populo. Tam multis modis cum dicatur, quo-
 rum singulis diuersum opposita significatione re-
 spondet:

spondet, non difficile erit conijcere quemadmodum uniuersa dicibilia complectantur, quæ omnia ad quatuor prædictas constat esse reducibilia species: Si unum numero ad definitionem, & definitionis membra reducitur: unum quoque genere, proportionem, & accidente similiter proprias possunt sine difficultate, classes agnoscere.

IIII. Membrum.

Tertiò quod numerum quaternarium non excedant, inde potest esse manifestum, quod propositionem quamlibet, uel problema perquirentes quæ fidem per syllogismum atque diuisionem accipiunt: non certè alia ratione procedimus, quam aliquid de posito subiecto prædicantes. Omne autem quod prædicatur aut conuertibiliter cum illo dicitur, aut per excessum: Si primo contingat modo, uel erit definitio uel proprium quod prædicatur: Si uerò secundo, tunc uel aliquid erit ex ijs quæ sumuntur in subiecti definitione, & ipsum erit genus: Vel quippià à definitione subiecti alienum cum hoc tamen quod illo sit communius, & illud erit circumscriptiuum accidens.

V. Membrum.

Quarto ex eo sufficiens facta numeratio
iudicatur

iudicatur, quod uniuersum & omne quod est & dicitur, in decem prædicamentorum ordinibus explicatur, & ad eosdem reducitur, uel secundum ipsos significatur, uel illis intelligitur adiectum. Cum & uerò propositiones ab ipsis desumptæ categorijs uel quid, uel quale, uel quantum, uel ad aliquid uel aliud è famosis reliquis enunciant: quorum omnium, singulorumq; partes, ordines, & adtributorum rationes, per genera, definitiones, proprietates, & accidentia indicantur, accusantur, examinantur, iudicantur.

VENATOR.

I. Membrum.

PER eundem amplæ uenationis campum æquè frugaliter non uni, sed certè multiplicis generis discurrere licet uenatori. Siue enim piè actiuus per legem, siue per fidem argumentosius contemplatiuus, habet circa quod inquirendo pertentet inuenire Theologus. Siue sublimitate Methaphysicum, siue grauitate Physicum, siue moralitate Ethicum se depromere cupiat, inquisitione scrutatur ut iudicio contempletur, speculetur, præcipiatq; leges indicendo Philosophus. Siue uti strepitosus Actor ad aptè de rebus in consultatione positis dicendum & proponendum, siue uti Prætor ad

tor ad maturius examinandum & iudicandum, non nisi ex adiuuentis rerum, modorum, circumstantiarumq; medijs, eorumq; discussione ciuilibus, tanto quidem dignius quanto exagitur operosius. Siue ueritatem apodictica deductione à falsitate discreturus Demonstrator, siue Dialecticus ipse ueluti neutralis inter acceptam possibilem utriusq; contradictionis partem, per dextram sinistramq; semitam discursurus, siue Rhetor ad laudem atq; uituperium linguam perpoliturus, & ad pro commodo deliberandum, atq; commendandum affinis isti Ecclesiastes Entimemata concinnaturus & exempla: siue importunitate Sophista uel Tentator ad aliquid etiam inopinabile, & incredibile defendendum argutum ratiocinium exacuturus: siue Captiosus fallax è garrulo copiae cornu prestigias aptiores producturus in medium: siue generoso Poeta entusiasmo uaria atq; multiplici aptatione atq; configuratione ad delectandum uel iuuandum, uel utrumq; perficiendum omnimoda ratione tersus proditurus & illustris. Omnes uberrimam illam quæ circa turrim designatur locorum copiam eo perlustrare addecet artificio, quo è millegeminis hisce circumstantibus, undiq; habeant quod commodum iudicent, uestigent, retineant, arripiant, atq; trectent.

CANIS.

CANIS.

I. Membrum.

CANVM quibus uenatile sedulus comprehendere nititur uenator, duplex genus est. Horum enim alij Plaudi sunt, uelociiores scilicet atq; leuiiores: alij uero grauiiores fortioresq; Molossi. Primum genus inductiue (quæ Paradigma) Secundum Syllogisticæ (quæ Entimematicam complectitur discursionem) typus est. Primi quidem est ueluti leuius apprehendere, Secundi certe continere tenacius, Primo (in leuioribus efficaciori) retardare, Secundo uero sistere robustiores feras, atq; grauiorem perficere uenationem, propria est à natura tributum.

VENATILE.

I. Membrum.

Per eundem uenationis campum nō unius, sed et plurium generum uenatilia discurrunt. Horum autem duo sunt prima capita, Propositio nempe dialectica, & dialecticum Problemata. Dialecticam propositionem definiunt probabilem interrogationem quæ aut omnibus, aut plerisq; aut sapientibus, & horum uel omnium, uel plurium, uel præci-

precipuorum iudicio confirmatur. Per Dialecticam uero problema, contemplationem circa id quod est in controuersia positum intelligunt.

II. Membrum.

Dialectica propositio Aut primò per se probabilis est, ut quæ. d. eandem contrariorum esse sententiam, Aut secundo probabili similis, ut eundem esse contrariorum sensum, Aut Tertio datæ probabili contradictoria ut si probabile erat quod amicis oportet benefacere, probabile est quod ipsis non benefacere non liceat, uel non benefacere non oporteat. Aut quartò per datæ probabili contrariam, ut quod amicis non liceat malefacere, neq; umquam oporteat, & quod inimicis liceat interdum malefacere, & aliquando oporteat. Aut quintò per probabili proportionalem, ut accidit in adinuentis secundum artem opinionibus siue ijs quæ sunt iuxta scientiam argumentis, si namq; cui probabile est de rebus medicis cum medico sentiendum, idem de rebus geometricis censebit esse cum geometra iudicandum.

III. Membrum.

Dialecticum uero problema iuxta numerum, earum (quæ incurruntur) controuersiarum specierum diffecatur, & est multiplex. Aut enim primò
C propter

propter attestantium dissensionem accidit contro-
uersia, Aut secundò propter testimonij defectum,
Aut tertio propter argumentorum contrarietatem,
Aut quartò quia testimonia argumentis aduersan-
tur, Aut quintò quia ubi illi maximè desiderabiles
fuerint atq; necessariae, syllogismos atq; rationes
inuenire non est facile, Aut sextò quæ duæ ex his
concurrunt causæ, Aut septimò quia plures ad dis-
sentaneas opiniones ex enumeratis conueniunt oc-
casiones.

III. Membrum.

Ex diuersitate quoq; testimoniorum diuer-
sum pendens sexcuplex est problematum atq; pro-
positionum genus. Primum in quo ipse Philosopho-
rum sectæ aduersantur. Secundum in quo uulgus in
se ipso est diuisum. Tertium in quo philosophi con-
trariantur multitudini. Quartum in quo unus è
principibus sapientum positionem propriam con-
tra communem sensum, sua uelut etherocrita au-
thoritate produxerit. Quintum in quo non sine
præpollentibus argumentis quispiam ex illustribus
exsurgat, Vt primò ubi de uniuersi finitate et secun-
dum magnitudinem infinitate quæstio est. Secundò
ubi de unitate atq; simplicitate, & de pluralitate
& distinctione primæ causæ disceptatur. Tertio
ubi uirtus cum inopia, & ignorantia cum diuitijs
coniuncta comparantur. Quartò ubi Pythagorei de
rebus ita inquirunt existimandum ut sensui uniuscu-
iusq;

iusq; sunt presentia. Quintò ubi motum astricti
naturā non nulli penicius intuentes terræ tribunant.

RETIA.

I. Membrum.

QUATVOR Peripateticorum princeps
uenatorum enumerat instrumenta. Quo-
rum primū, quod per retia significamus, est
quædam sumendarum propositionum atq; compo-
nendorum syllogismorum facultas atq; potentia.
Hec sanè ea planè ratione comparatur, si inuenien-
darum assamendarumq; propositionum probabili-
um scitè intelligantur atq; firmiter ea teneantur ge-
nera, quæ è propositionum reliquis generibus di-
stinguuntur, seliguntur. Ipsum hac ratione fiet
Si Primò vulgi opiniones inuestigentur, colligantur,
ordimentur, & in horreo memoriæ conseruentur.
Secundo Philosophorum omnium aut præcipuo-
rum, uel ex eorum libris, uel (si non extent) ex ali-
orum fideli relatione desumptæ positiones ap-
prehendantur, rumentur. Tertio membrorum
cuiusq; artis theses, uel ad ædificij, uel arboris, uel
statuæ cuiusdam dispositionem traducantur, for-
mentur, & certam pro rei conditione seriem
asciscant. iuxtà multiplicem sigillorum artē Quarto

Quarto ea quæ probabilibus ipsis contrariantur, ad simulantur, proportionantur, eodem capiantur, & in cathalogum redigantur ordine. Cathalogum inquam qualem nos nobis struxisse possumus, qui in propria (iuxta propositionum genera) digeratur membra, ubi Physicorum, Moraliū, Theologicorum, ceterumq; negotiorum speciales cuiusq; subiecti prædicatq; termini continentur. Quinto ut ita consuescamus nosq; metipsos exerceamus circa uniuersales probabiles rationes, ut eo uniuersaliori quo fieri potest adsumantur modo. moxq; pro uiribus eousq; diuidantur donec ad species ultimas nouerimus esse deuentum. Ex eo enim quod probabilium propositionum species & ipse sunt probabiles (ut potè quæ à superioribus continentur inferiores) tales plures & licebit acquirere propositiones. Ita qui sumpserit eandem oppositorum esse disciplinam, ubi oppositorum in contraria, relatiua, priuatiuaq; diuidat, cum copiam, tum & negocij confirmationem consequetur.

SPECVLA

I. Membrum.

DE RERVM ueritate cupientibus informari, Primum opere precium est ipsum quod

quod trahitur in considerationem ueluti à cæteris
 abiungendo depurare, ut clarius & euidentius ipsi-
 us quæ qualisq; sit natura liceat contemplari: male
 enim ægreq; aurum in physica impuritate chimi-
 caq; commixtione cognoscitur & iudicatur. Secun-
 dò ubi rei ratio siue essentia citra omnis homoni-
 miæ confusionem fuerit perspecta, secundum eius
 esse absolutum consideretur, quatenus uidelicet uni-
 tatis est particeps, ut tertio tandem secundum esse
 respectuum quo in dualitate quadam consistere ui-
 detur apprehendi citra errorem possit. Proximum
 est quod duo rerum principia unitatem & binari-
 um interminatum dixerunt Pythagorei, dum per il-
 lam esse absolutum quod habent omnia, per istud ue-
 rò respectuum significari uellent. Artificio-
 sissime igitur Aristoteles opus uenatoris in æquiuo-
 ci discussionem, similitudinis intuitum, & differen-
 tiæ considerationem distinxit: quò per primum ue-
 luti depuratio fiat, per secundam ad ipsum quid in
 in se sit magis cognoscendum uelut manu ducamur,
 per tertium potius eam quam ad cætera referat ha-
 bitudinem concipiamus, in his enim primò distinctio
 confert ad ueritatem, secundo similitudo ad unita-
 tem, tertio ad dualitatem pluralitatemq; differen-
 tia.

II. Membrum.

C 3

Iam

II. Membrum

Iam quod ad esse absolutum spectat commentante s, illud tantum indicasse uolumus, quod quidquid concipitur, aut per euidentem se immitit incurSIONē ut amarum, dulce, lux tenebræ: aut per transcursum ab euidentibus qui sanè secundum quatuor modos efficitur, Aut primo à presētante ad id q̄ præsēntatur, ut ab effigie effigiatū, à proprijsq; accidentibus extrinsecis subiectū, A aut secundò à composito ad partē, et uniuersaliter ab eo in quo, uel cū quo aliquid est, idipsum q̄ in, et cum alio est, ut à corpore superficiēq; longa longitudo. Aut tertio à componentibus ad compositum, ut exnotitia populi, senatus, equitū, & reliquorum, ad ad Rempubicā, Aut quarto per augmentū à minore maius, uel per decrementum à minore minus concipimus: paruo .n. negotio ab eodem termino ad conceptum gigantis qui magnus, & pigmei qui paruulus est homo, descendimus. His modis licet per aliud aliquid cognoscatur, non tamen ut ad aliud sed ut in seipso cognosci dicitur.

III. Membrum

Quod autem ad esse respectiuum attinet dicimus multiplicem indagacionem habere locum in ijs quorum esse consistit in ad aliud respectu. Qui nimirum uel 1 est secundum similitudinem, uel 2 comparacionem uel 3 contradictionem, uel 4 contrarietate, uel 5 priuationem & habitum, uel 6 faciē & quod fit, uel 7 agens & patiens, uel 8 dans atq; recipiens, uel 9 habens, adde & quod habetur

habetur, uel 10 nun c & tunc, uel 11 hic & ibi, uel 12 secundum uarium situm, uel 13 eiusdem diuisiuæ differentie terminos, uel 14 ordinem, uel 15 analogiam, uel 16 secundū diuersam cathedrae, coordinationem, uel 17 esse cathedra distinctum sed illi adpodiatum, uel 18 secundum esse omnino à cathedra seiunctum, I. enim simile cum consimili, II. id quod magis tale, uel maius, uel melius, cum eo quod minus uel deterius, III. quod est, cum eo q, non est, ut album cum non albo. IIII. quod ponitur, cum eo quod contraponitur, ut constructiuum, album & nigrum. V. habituatum formatumq; cum priuato ut audiens cum surdo, adde cum habitu & forma. VI. faciens cum eo q, fit ut statuarius cum statua. VII. agens cum eo quod patitur (est .n. hæc à præcedenti longè alia species, neq; .n. pati dicimus quod fit, quid .n. patitur homo cum fiat?) Adde, cum eo quo agit et ille patitur. VIII. dans, cum eo q, accipit ut illuminans cum eo q, illuminatur, ditans cum eo q, ditatur. IX. habens cum eo quod non habet adde, cum eo q, habetur (neq; .n. habere et carere idem est q, habitus & priuatio) ut esse indutum, & diuitem, cum eo q, est esse exutum & pauperem. X. quod est hodie, cum eo quod fuit heri, uel erit eras, uel id q, est, cum eo quod esse potest uel erat. XI. quod est in terra, in concreto, in compositione, in natura, cum eo quod est in cælo, in abstracto, simplex, in intentione. XII. id quod stat cum eo q, cadit uel sedet uel cubat, siue per proprium, siue per methaphoricum modum.

Tertiodecimo ut esse rationale cum esse brutum sub animali. Quartodecimo esse primum uel secundum, cum esse tertio uel quarto in aliquo ordine. Quintodecimo propter quod & quo cum eo q. est hoc uel huiusmodi, ut pulchrum originale primum cum eo q. est post ipsam, & illud quo aliquid est pulchrum cum eo quod per ipsum uel cum ipso imitatione uel participatione quadam, & id quod est sanum ut animal cum eo quod ipsius subordinatione sanum est cibus, medicina, exercitium, balneum. Sextodecimo quod est in prædicamento substantiæ cum eo quod est in prædicamento accidentis & id quod in una cum eo quod in alia est Cathegoria. Decimoséptimò quod est reale ut substantia & animal quæ sunt entia, cum eo q. est intentionale ut genus & species quæ entia rationis. Decimo octauo diuina natura (quæ non est alicuius speciei genus, neq; generis alicuius species, neq; numero ab aliquibus quæ sub eadem sunt specie distincta) cum alijs omnibus quæ præter ipsam sunt cointelligitur, & secundum habitudinem quandam apprehenditur.

IIII. Membrum.

Ecce quam uarijs uniuersa atq; singula ad alia quæ circumcirca sunt condistinguuntur modis, ad quos certè omnes respicere conuenit eum qui per

per differentias uult inuenire plurima lustratorem.
Et reuera ex enumeratis speciebus nullā uidere pos-
sum quam sine præiudicio ad aliam reducere pos-
sis : unaquæq; .n. ipsarum media essentialiter à cæ-
teris uniuersis distincta multiplicat : ideo unam ad
aliam reducere tentans, diminuere tentat et castra-
re : ita enim horum plura in paucioribus contineri
dixerim, ut alius quispiam in capite, uel pectore, uel
busto cætera hominis membra credat contineri.

V. Membrum.

Sumendarum igitur differentiarum potestas
ad inuentionis diuitias confert plurimum : quam sa-
nè facultatem exercitio sumendi differentiam re-
rum maximè similium captari testatur Aristoteles,
quod tribus asserit effici posse modis. Primò cum
sumuntur rerum quæ sub uno propinquogenere con-
tinentur differentie. Secundò cum capiuntur
eæ quæ in uno sunt remotiore genere. Tertio
cum eæ quæ remotissimis, utpotè supremis contine-
tur, si res illas contingat esse similes. Primò fiet
ut respiciendo fortitudinem & iustitiam quorum
cum genus proximum sit uirtus, fortitudo quidem
est circa formidanda, iustitia uero circa conuersa-
tiones. Secundo, ut ubi hinc prudentia secundum
potentiam intellectuam, temperantia secundum fa-
cultatem

ratem appetitiuam distantius uniuersale commune respiciunt. Tertiò ut ubi respicimus hinc quidem sensum in prædicamento relationis, inde uero scientiam in prædicamento qualitatis: magna tamen inter hæc similitudo percipitur, inquit Arist. Sed fortè intelligit pro similitudine proportionem, proportio. n. uerè est quia sicut se habet sensus ad sensibile ita scientia ad scibile, seu intellectus ad intelligibile: nusquam tamen sensus similis est scientiæ, neq; intellectui.

VI. Membrum.

Porro ne quid operis atque temporis perperam insumatur, illud est cautius animaduertendum, qd non omnium, neq; in omnibus differentiæ sunt quærendæ. Cum etenim aliorum (ut hæc ab illis discernamus) differentias liceat inquirere, differentiarum tamen differentias querere non minus erit absurdum, quam substantiarum substantiam, qualitatis qualitatem, magnitudinis magnitudinem. Nihil tamen minus in ipsis distinguere, diuidere, discernere, nihil uetat. Illud item aduertatur quod neq; qualitatem, pro qualitatis differentia, sicut neq; substantiæ substantiam, neq; motus motum dicimus, coloris .n. differentia non sunt nisi qualitates, quæ tamen idè substantiales dicuntur quia secundum eas substantia diuiditur, non tamen in eas sed in species, & hæ sunt quæ substantiæ species indicant. Numeri quoq; (Plotinus inquit) differentia non sunt numeri, non enim

enim quinque à tribus per duo differunt, sed trinario duo à quinque superantur. Sunt quoque nonnulla quæ aperte se ipsis differunt sicut uirtus & uitium, quædam quæ aperte per aliud ut lapis & planta per uitam, quædam uero ita se habent ut uicissim mutuò sibi sint species & differentiæ. Sic .n. graue & leue sunt species appulsus quas constituunt mobile ad medium & mobile à medio. Rursumque mobile à medio & mobile ad medium sunt species translabilis, quas constituunt differentiæ grauitas & leuitas.

HASTA.

I. Membrum.

QUONIAM sub densis spissisque syluosa universalitatis uepribus (quæ fugacium ferarum antra sunt) multæ latent equiuocationes: scrutinium illud nobis aptare consulitur, quod certè in discretiua quædam ratione consistit, quæ nuncquidem à rei essentia sub integra definitione, uel sub eius genere, uel sub eiusdem differentia, nunc uero ab ipsis quæ illam circumstant recipientibus uel similibus, uel comparatis informatur. Multipliciter igitur per membrorum equiuocationis excussionem, atque distinctionem nobis latentia ferarum contingit discooperire & in apertum solem promere cubilia.

Plurimæ

Plurimæ namq; sunt rationes quib. discretionis hæc
 sta pertinentes, id ipsum quod pluribus commune
 dicitur an sola voce, an eadem quoq; significatione
 diffundatur examinamus. Primò enim conside-
 rantes illarum rerum (de quibus nomen dicitur) con-
 traria, si uideamus & illis unum commune nomen
 non esse, hoc quod ponebatur iudicabitur æquiuo-
 cum. Secundo eorum de quibus nomen dicitur
 considerata dispositone num ea sub eodem nomine
 sit diuersa. Tertio & si non ambobus sed alteri, eo-
 rum de quibus nomen dicitur, est contrarium.
 Quartò si eo quod nomen contrarium significat
 inueniatur contrarietas immediata, quæ in posito
 est mediata, uel è contra. Quintò si inter unum
 eiusq; contrarium sit unum, inter alterum uero atq;
 contrarium ipsius plura inueniantur media. Sextò
 si ipsum uel contradictoriè oppositum diuersam uel
 ampliorem habeat significationem. Septimo si
 oppositum ut priuatio uel habitus, multipliciter si-
 gnificatum sub uno eodemq; nomine complectatur,
 Octauo si ipsius primitiuum denominatiuum, uel deno-
 minatiui primitiuum nominet, denominetue multi-
 pliciter. Nono si genera significatarum specierum
 sint distincta. Decimò si species significatorum
 generũ sunt diuersæ. Undecimò si ipsorum aliæ atq;
 aliæ fuerint differentie. Duodecimò si hæc ipsa
 quibus est commune nomen diuersorum supremo-
 rum generum extent differentie. Tertiodecimo
 si ipsa

si ipsa diuersorum generum sunt species. Quartode-
 cimo si ipsa sunt diuersa genera. XV. si eorum pro-
 xima genera sunt distincta. XVI. si contrarij mul-
 ta sunt genera. XVII. si significata ipsa secundum
 prædicationis formam sub illo communi nomine sint
 distincta, quandoquidem diuersam prædicandi ratio-
 nem diuersa essendi ratio demonstrat. Decimo octa-
 uo si alterum species quædam fuerit, alterum uerò
 sub eodem nomine differentia uel proprietas. XIX.
 Si alteri eorum intensiue & extensiue nomen illud
 communicetur, non respectu tamen ad alterum con-
 distinctum, utpotè quod intensiorem non suscipit &
 remissionem. XX. Si respicientibus unamquamq;
 singulorum definitionis particulā, ipsum quod eis est
 commune uideatur unum atq; alterū respicere dif-
 ferenter. XXI. Si una quidē sit cum uno nomine
 communis ratio, quæ tamen uni primò cæteris uerò
 iuxta gradus secundariò per illius primi, respectū
 conueniat. Sic enim primò ab inspectione contrarij
 perspectam habemus equiuocationem acuitatis,
 quandoquidem ei quæ uocis est contrariatur graui-
 tas, ei uerò quæ cultri, obtusitas 2. A nominatorum
 dispositione, postquam clarum de uoce dici uideri-
 mus & de aqua, quia uidebimus huius turbulentie
 uisum esse iudicem atq; gustum, illius uerò auditum,
 apertam sanè habebimus homonimiam. 3. Ab altero
 eorum contrarietate carente, oblectamento enim
 quod

quod est per aquæ potum contrariatur sitis, nihil autem ipsi quod est per studium. II. A mediata uel immediata nominis contrarij significatione, qualis non erat positi, uiso enim inter amaritudinem dulcedinemq; sermonis, non esse medium, inter eas uero quæ sunt saporis extremitates, esse plura, non unam esse nominis communis significationem percipiemus. V. Ab unius uel plurium, pauciorum uel plurimorum mediorum interpositione. & mediorum inquam numero, ut ubi inter candidum fuscumq; colorem, plura inter candidam uero fuscamq; uocem unum tantum (quod est raucum) habetur medium. VI. A secundum contradictionem oppositi amplitudine, ut ubi uidens de habentibus oculos, non uidens autem de ijs dicitur & de alijs. VII. A Priuatiuè oppositis, si enim sentire dicitur de anima dupliciter, cur priuatio sentiendi dupliciter non dicetur? Siq; sanitas æqui uocè de anima dicitur atq; corpore, cur & egritudo æqui uocè non dicetur? VIII. A casibus iustum multipliciter dictum omni procul dubio & iustitiam multipliciter dici contestabitur. IX. A distinctione generum utriusq; de saporibus dicitur laudabile iuxta prædicamentum actionis, de animæ uerò habitu iuxta prædicamentum qualitatis, quomodo ergo de hoc & illis secundum unam predicabitur rationem? X. Ab utriusq; specierum diuersitate, ut rectitudinis secundum naturam, rectitudinis secundum

secundum mores, secundum longitudinem, secundum
 prædicationem, non unius generis species esse cognos-
 cuntur. XI A differentiarum diuersitate quæ
 ipsas species (de quibus nomen dicitur) constitu-
 unt, uel quæ ipsa genera (de quibus nomen dicitur)
 diuidunt. Vt ubi aliæ recti moris, aliæ recti mem-
 bri sunt differentie, Hinc enim rectus oculus dici-
 tur quia benè uidet, recta tibia quia bene ambulat,
 & non claudicat, tum etiam quia bene est formata,
 tum quoq; quod malè, si propriam non habet quam
 nata est habere curuaturam: indè uerò recti mo-
 res, uel secundum iustitiam, uel secundum tempe-
 rantiam, uel secundum aliud, uel secundum omne
 genus. XII Ab eo quod ipsa sunt diuersorum
 generum, differentie, acuta uox in genere quali-
 tatis distinguitur à graui, acutus uero culter ab ob-
 tuso in substantia. XIII Ab eo quod ipsa sunt di-
 uersorum generum species, cancer animal, cancer
 stella, & cancer morbus nomen habere commune
 uidentur, non rationem. XIII Ab eo quod ip-
 sa sunt diuersa genera. bonum ratiocinij, bonum
 moris, bonum naturæ seu rei, bonum (quod est ip-
 sa bonitas & neq; genus est, neq; species, neq; horum
 pars) absolutum, una communi definitione carent.
 XV A sub proximo genere citrà subalternati-
 onem eorum pluriū (quæ dicuntur secundum unum)

nomen

nomen) diuersitate, ubi canis latrans, canis natans, sub eodem proximo genere specificè distincta mutuo non subalternantur. 16. Ab eo quod contrarij multa sunt genera. In forme enim quod formæ contrariatur, est & quod forma caret, & quod malam habet formam, & quod est ipsa forma. 17. Ab eorum secundum prædicationis formam distinctione sub eodem uniuersali, pulchrum dicitur in quid si capiatur ut qualitatis species, in quale autē si ut eius differentia, ut & rationale adiectiuè significans in quale dicitur, substantiuè autē in quid. 18. Ab eo quod diuersa sub diuersis generibus sunt prædicabilia, ut candidum quod hic quidem coloris est species, ibi uocis differentia, alibi niuis lactisq; proprietas. 19. Ab huius uel utriusq; (quæ secundū idem dicuntur nomen) dictione secundum magis & minus, non tamen ad alterum, uel alterutrum comparatiuè: cum quippe acutū dicatur uox, atq; cultellus, nō tamē hic illa nec illa hoc dicetur acutior. 20. Ab eorum definitionis considerata natura, ut cum eclipsis de luna dicatur atq; de sole, inspecto quod lunæ eclipsis est, in pyramidem terræ cadere, solis autem est inter nos & illum lunæ interpositio, erit deliquium siue eclipsis nomine quidem non autem ratione commune. 21. Ab eorum secundum prius & posterius analogā participatione, ubi sanum eiusdem rationis secundum ordinem quendam participatione dicitur primò de
animali

animali, secundò de membro, tertio de medicina, quartò de cibo, quintò de signo, sextò de bono medico. Sanum quoq; equiuocè dicitur de doctrina & omnibus his. Vnde idem nomen secundum diuersos respectus equiuocum esse potest & analogum. Nec minus interdum idem potest esse uniuocum & equiuocum, ut homo hinc ad sua particularia uniuocum est prædicabile. Ibi uero significans modò uiuum, modò mortuum, modò lapideum, equiuocum nomen est.

II. Membrum.

Hanc autem hastam discretiuam exagitantibus, illud est ubiq; cauendum, ne secundum rationem propriam equiuocatis conueniens, sub communi tribuentes ratione, illud temerè putemus equiuocum, quod est reuera uniuocum. Cauendum quoq; non minus, ne ex alia ratione communi nominis significatum supra & extra suos limites metientes, ibi equiuocationem statuamus esse, unde credere deberemus abesse longius.

III. Membrum.

D

Non

Non modicum sanè ad construendum & destruendum, ad probandum & improbandum, de uero & apparente genere, de ueris apparentibusq; speciebus, præsens perscrutationis series potest adferre emolumentum. Sophista quidè laborat quo tentet, urgeat, & confundat: ubi in uero genere suadere studeat, homonymiam, uicissimq; pro generibus homonyma uenditare, Dialecticus autem ut distinguat, examinet, atq; probet. Dialecticus enim ei proportionatur qui eodem pharmaco medicare potest & uenenare. Demonstrator ei qui hōc medicus est tantum, Sophista uerò, ei qui non nisi ueneficus esse nouit.

VII. Membrum.

Similitudinis ergo atq; differentie ad plura sese exporrigit utilitas. Primum quidem ad inductionem faciendam quæ ex horum comprehensione excitatur, informatur, firmitatem suscipit & ditescit. Secundo ad conditionales syllogismos quos ex hypothesis appellant: ubi enim transmutatione transpositioneue aliquid est comprobare & determinare tentandum, ibidem plurimum similitudinis atq; differentie ualet inspectio. Tertio ad aptiorem definitionum assignationem, hinc etenim propinquum genus quod in definitione ponitur affabrè manifestatur. Quarto ad omnis confusionis inuolucra deuītanda:

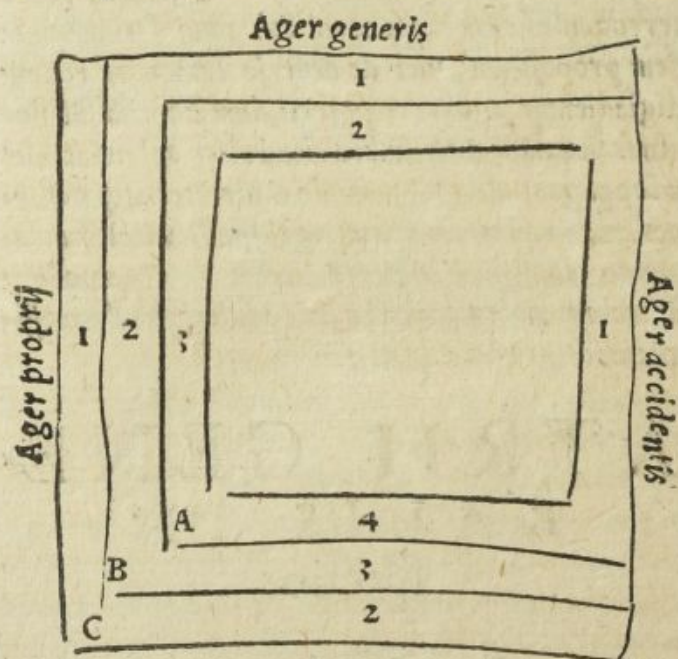
tanda, quandoquidem nisi aliquo pacto similitudinum atq; differentiarum rationem habeamus, Quomodo 1. quod secundum nomen uel aliquod accidens est uniuersale uel commune, ab alio quod est per se, essentialiterq; de proprijs membris dicibile, distinguemus? Quomodo 2. secernemus à remotiore proximo genus? Quomodo 3. uniuocationem, analogiam, homonymiam detegemus, Quomodo 4. quae eadem diuersaq; apparent, an in rei ueritate sint diuersa uel eadem cognoscemus? Quomodo 5. interrogantes cum respondentibus num secundum idem propositum, uel de diuerso tamquam eodem digladiemur, apparere poterit, dum interim sub nominis æquiocantis umbra aliud alter defendat aliud oppugnet alter? Quomodo 6. uirtutes atq; passionnes quae in eius diuersitatis uel similitudinis fundamento consistunt aspicere licebit? Quomodo 7. à technis quibus sophistae sunt ad decipiendum efficaciores, praecauimus?

ATRII GENERALIS INSPECTIO.

I. Membrum.

De Priusquam

Priusquam considerationis oculos ad agrorum singulos conuertamus: generalis inspectio quædam præcedat oportet, quam circa quadratæ turris marginem possis circumscriptam intelligere: est quippè ambiens atrium à quo per multiplicē portam ad agrorum liceat omnes atq; singulos diuertere. Iam ipsum tribus distinctum septis, intueare è quibus quidem Accidenti A ad quatuor, Generi B ad tres, Proprio C ad duos agrorum circumpositorum portæ patent.

I I. Mem-

II. Membrum.

Primum ergo septum per A designatum quattuor constans lateribus ad accidens refertur, à quo per portas quatuor ad agrorum singulos exitus patet & accessio. Ibi primus locus exigit an specierum nulli conueniat quod dicitur Accidens, Genus, Proprium, Definitio, Differentia, Descriptio. Secundus An nulli, an omni, an quibusdam eorum quæ in eadem specie, uel genere consistunt. Vbi pro ueritate illud est animaduertendum, quod non quæcumq; generi insunt, insunt & speciei, quæ à toto negantur genere, ab omni itidem specie seiuncta intelliguntur. Nec minus generi quadrare nequeunt, quæ specierum nulli inesse conuincuntur: Præter hæc enim quæ iuxta logicam intentionem quæ generi, specieiq; sunt propria, quatenus uidelicet genera sunt & species, physicè de quibus genus prædicatur, speciem aliquam prædicari est necesse: quod de specierum quadam uel quibusdam affirmatur, de genere particulariter tutò confirmabimus: ueluti quod de specierum aliqua uel aliquibus negatur, de genere particulariter negatum intelligitur, Quandoquidem secundum speciem aliquam est, uel afficitur quodcumq; afficitur. Quia quod mouetur, secundum aliquam motus speciem mouetur: sicut quod certa uel certis, est afficiturue speciebus, idem absolute esse uel affici affirmantes non mentiemur.

D 3 mur.

mur. Tertius An definitioni subiecti repugnat id quod dicitur, nū uidelicet à specie, quæ problematis est subiectum, extet alienum. Quartus An definitioni Accidentis, uel Generis, uel Proprii, uel Differentiæ, uel ipsi Definitioni, seu Descriptipni repugnet cum tali subiecto uel specie connexio. Quintus An contrarium siue generaliter oppositum ostendi possit uel huic subiecto adesse, uel hisce subijci prædicatis. VI An contrario secundum hoc ipsum quod contrarium est, insit contrarium: uel hoc ipsum uel neutrum contingit asserere: VII An hoc posito quod dicitur, contraria simul esse sequatur. ut in ponentibus ideas idem moueri, & quiescere VIII An uel contraria se concomitari? X An generale subiectum quod unum, idemq; debet esse oppositorum, non sit eiusmodi. X An è duobus quorum alterum dici, uel esse uel inesse oportet, unum non appareat. XI An inde contrariè, uel contradictoriè, uel priuatiuè, uel correlatiuè oppositum absurdè consequitur. XII An magis ac potius tale sit minus hoc: si quippè magis delectabile minus bonum, delectabile non erit bonum. quod est generale ijs quæ secundum rem ac modum intensiorem suscipiunt & remissionem. quem sane in omnibus inspicere licet uel secundum esse, uel secundum dici, uel secundum imaginari, credi, fingi. XIII An cum hoc dicatur sit uè illud, seu tale, magis hoc non dicatur, sit uè magis tale, uel illud.

lud. Vbi enim uoluptas bonum est, magis uoluptas
 magis bonum esse debet Sed quod hoc non simi-
 liter se habeat in omnibus inde patet, quod non quia
 libros euoluere parit doctrinam ideo plures & ma-
 gis euolere, maior, magisq; uel maioris erit doctri-
 nae causa. XIII An cui magis uidetur adesse
 uel inesse, uel quod magis uidetur esse, adesse, uel
 inesse, non sit, non adsit, non insit. XV An cui
 minus, & quod minus uidetur, insit, uel sit: hinc
 etenim quod magis uidetur erit ineritue, simpli-
 citer: ubiq; enim modus rei rem supponit XVI
 An duobus de uno dictis, uel uno dupliciter dicto,
 ente, uel considerato: quod magis est, considera-
 tur & dicitur, non quadrat: neq; enim quod mi-
 nus quadrare poterit. XVII An ex duobus uni-
 applicabilibus, seu de uno opinabilib9, seu uerificabi-
 libus, quod magis uerificari applicariq; uidetur non
 est uerum neq; applicatum. XVIII An ubi u-
 num prædicatum similiter uel æque se habet ad duo
 subiecta, uel unum subiectum ad duo prædicata simi-
 liter est affectum, in altero eorum similis non ap-
 pareat uerificatio. XIX An ubi duobus duo æ-
 que, atque similiter insunt, uel à duobus duo simili-
 ter afficiuntur, ab uno liceat ad reliquum argumen-
 tari. XX An hoc, uel tale, illi appositum faciat
 hoc uel tale cum prius ipsum non esset, neq; eius mo-
 di: seu hoc uel huiusmodi fiat per appositum cum
 prius non esset.

D 4

XXI

Sed hic cauendum nè quando dulcificam dulcedinem uel dulcem uel magis dulcem ex eo quod dulcorat existimes, uel in eiusmodi alium pertraharis errorem.

Neq; minus cauendum nè ex eo quod inesse uel esse uel existimari quippiam magis minusq; dicitur, & ideo inest, dicitur, & existimatur.

uicè uersa ab absoluto procedas ad comparatiuum. XXI. An quod alicubi, aliquando, secundum quid, conditionaliter, atque quodammodo ualet: Simpliciter ualere credatur, asseratur, uel è contra. XXII

An in similibus similiter, quandoquidem si uisum habere uidere est, habere auditum erit audire. Vbi compositionem incurrendo pro ueritate cauendum, neq; enim ex eo quod sciens cogitat, quod multum plusue sciens, multum plusue cogitet inferre licet. Itidem debemus in proportionalibus inspicere, sicut nempe se habet delectabile ad uoluptatem, ita & utile ad bonum.

XXIII. An ita se habeat & in coniugatis qualia sunt, iustitia, iustum, iuste, iustificatiuum, iustificabile, iustificare, iustificari, iustificasse, iustificatum esse, & contraria iniustitia, iniustum, & reliqua. XXIII. An concomitantia cum ipsis ita compositis conueniant, cõponitur enim

æternitati, inuariabilitas, & centum alia, XXV. An oporteat esse incõpossibilitas propter ea quæ non consistunt antecedentia: ut si non adsit effluxus æternus ab æterna causa uel principio, uel propria passio, & ratio in æterno subiecto. XXVI. An

que

quæ subsequi deberent consequentia uspiam non
 appareant. Huc spectat quod si positum in posito,
 propositum in proposito. frequentat prostibulum,
 aut ergo leno, aut mecchus, aut medicus. XXVII.
 An melius est aliter esse uel dici. XXVIII.
 An aliter esse non repugnet. XXIX. An
 adsit uel absit subiecti ad prædicatum, uel prædica-
 ti ad subiectum inclinatio. XXX. An na-
 turalis huius uel illius appetitus impellat uel repel-
 lat. XXXI. An ad euidentius nomen uel
 orationem translatione facta quippiam ad, uel con-
 tra propositum delitescat. Huc spectat uidere &
 an nugator idem sibi faciat adesse, ubi unum ambo si-
 gnificauerint. XXXII. An ad connota-
 ta respicienti non nihil occurrere possit: qui etenim
 dicit hominem, & animal, & rationale, & risibi-
 le, & nauigatiuum, & Philosophatiuum, & alia mil-
 le dicit. Interdum, item ex connotato inuenire &
 iudicare facilius est, quam ex proposito. XXXIII.
 An oppositi ullum sit argumentum, sensus, uel ex-
 perientia. XXXIII. An aliud uel
 aliter, uel oppositum asserenti nulla consequatur
 absurditas. XXXV. An cum plurifa-
 riam esse intelligi & imaginari possit, eorum nullo
 modo ualeat. XXXVI. An rationes qui-
 bus quod dicitur apparet, & demonstratur, diluere
 sit possibile.

II. Membrum.

I AM QVE Accidentis margini adiacente atrij parte prætermiffa, loca ad tres reliquas fpectantia partes occurrunt, id enim feptum B. tribus conftans lateribus infinuat. Quorum Primus exigit ut confideretur An refpectu eorum quæ fpecie differunt aut genere, hoc quod dicitur genus, uel proprium, uel definitio itidem habeatur. Secundus, An unius eorum quæ ad idem genus, proprium, & definitionem eandem referuntur non fit genus, uel proprium, uel definitio: malè enim nigrum Æthiopis genus, uel proprium, uel ipfius definitionis partem dixerim, cum de Scythiis qui funt eiusdem fpeciei dici nequeat. Tertius, An differentiam ut genus, genusq; ut differentiam, uel proprium ut genus, uel ut proprium ipfum genus, uel definitionem loco proprii, uel proprium loco definitionis accepit: ftultū eſt .n. accidens commune aliorū loco accepiffe, putà pro genere, differentia, &c. Quartus, An oftendi poſſit non genus, non proprium, non definitionem fed illi ſimileſſe quod ponitur. Sic contiguitatem pro continuitatis & continuitatem pro contiguitatis determinatione uſurpare conſueuerunt: qnau

quandoquidem hæc mutui esse modum quemdam referant: est quippè contiguitas quædam uel quodammodo continuitas, & hæc illa similiter. At uerò in quibusdam hæc non retro commeari possunt, est etenim temperamentum misitura quædam, non tamen temperamentum quoddam est mixtura. Quintus an quod prò aliquo horum ponitur sit æquiuocum: cancer enim ut de sydere, animali, & morbo dicitur, neq; genus, neq; proprium, neq; definibile unum refert. Sextus an methaphoricum positum est genus, proprium, definitio. uti tamen ijs interdum licet attamē non sicut Plato qui hominem definiuit inuersam plantam, quod enim poetis est proprium à philosophis, quorum est abscondita reuelare non est usurpandum. Licuit igitur Homero mortem definire finem ad quem nati sumus, non aut alio qui secundum rei naturam definire contendit. Septimus an in omnibus ita se habeat in actione, actu, atq; effectu, quemadmodum in uirtute, potentia, atque facultate, proculdubio itidem in agere & pati, corrumpi & dissolui: sicut enim uicissim est potens uidere, ita uidens, qui uidet, edificare est agere, edificatio est actio. Octauus, An subiecti à natura sumatur à casu genus, proprium & definitio: uel subiectum istis naturæ determinantibus à casu intelligatur affectum. Nonus An prædicata, uel subiectum, uel hoc & illa

illa sint corruptibilia. Decimus, An hæc non simplicia sint seu simpliciter capiantur, sed iuxta compositionis modum. Undecimus, an de subiecto quod est in una Cathegoria capiatur genus, uel proprium, uel definitio ex alia cathegoria, ut ab eo effectū est qui animam numerum quendam esse dixit. Duodecimus, An interempto prædicato horum aliquo, speciem remanere non inconueniat. XIII. An species posita aliquid contrarium proprio generi & definitioni suscipiat. XIII. An quipiam subiecta species communicat quod impossibile est omnino ijs quæ sub hoc proprio, genere & definitione militant. Vt enim animam numeri speciem dixisse possumus, uel numeri definitiones & proprietates admittere, si uitam quam anima communicat numerorum nullum communicare ualet? XV. An in negatione suo se habeat modo. Si enim delectabile, quod bonum, quod non bonum non delectabile: sed caue in quibusdam proprijs quia si Philosophatium quod homo, non ideo quod non Philosophatium non homo, stante quod non homo non est Philosophum. XVI. An in contrario contrarium, seu an contraria contrario. Trasimacho enim apud Platonem iniustitiam bonum consilium affirmanti & iniustitiam malum consilium contingit asserere. XVII. An cum species sit ad aliquid quod per genus & definitionem significatur non est ad aliquid uel è contra. Sed caue ne pro ueritate

ritate fallaris, uirtus enim quæ est bonitatis species ad aliquid refertur, Bonum autem et honestum quæ genera sunt, ad aliud minimè referuntur. Nec minus cum scientia (quæ genus est) ad aliud refertur, Grammatica tamen & Rhetorica (quæ sunt eius species) nō sunt relatiua, sed placet ad Aristotelis imitationem hunc locum (pro Sophistis) cum cæteris adnumerasse. XVIII. An non ad idem sit species secundum se & secundum assignatum genus, proprium, uel definitionem. Sic enim d. A. ubi duplum (quod est multipli species) dimidij duplum dicitur: multipulum dimidij multipulum dicitur, cuius causam esse dicimus, quod species non secundum rationem eius generis & proprietatis, & definitionis quæ est secundum illud genus, sed secundum rationem propriam refertur: Idem & è conuerso ualeat ubi scientia refertur ad scibile non quidem iuxta rationem, qua species habitus est, uel genus grammaticæ, sed secundum propriam rationem qua alicuius scientia est. XIX. An analogicè denominatum, & deriuatiuè pariter se habeat ut analogice primitiue denominans. Vt enim multiplici, multipli proprium & definitio duplo communicatur: ita & dimidio submultipulum. XX. An genus uel proprium uel definitio in eodem subiecto cum specie reperitur, nullū enim horum est quod nisi cum, in, uel de specie uerificetur, siquidem non ritè assignauit qui tristitiam genus iræ

¶

& tristitiæ rationem & proprium, iræ proprium
 atq; rationem dixit, & timorem uerecundiæ ge-
 nus: quandoquidem uerecundia est in parte ratio-
 nali, ira & timor in irascibili, tristitia in concupi-
 scibili. XXI. An non simpliciter, sed conditio-
 naliter & secundum quid aliquod horum affertur
 de subiecto. Animal enim est sensibile secundum
 quid, id est, secundum corpus non autem secundum
 totum, quandoquidem anima non est uisibilis uel alia
 ratione sensibilis. Hic etiam cauendum commu-
 niter cum accidentibus, ne quod secundum quid in-
 est, simpliciter inesse uel esse dicatur, aut è contra.
 XXII. an quod est secundum potentiam genus,
 definitio, uel proprium, eius quæ est secundum ac-
 tum speciei enunciauit: haud enim eum qui potest
 falsa dogmatizare, sophistam, aut eum qui furtim
 rapere ualet, furè dixerim, sed eum qui dogmatizat
 & qui furatur. Similiter è contra non bene illa
 omnia secundum actum de hoc secundum poten-
 tiam accepto capientur. XXIII. An habitus uel
 habitum significans definitio posita, sit ipsius actus
 genus: unde ab eo err. qui dixit regimen conuale-
 scentium esse medicinam, cum regimen non sit me-
 dicinæ species, sed ipsa medicina. XXIII. An actus
 uel affectum positum est ipsius habitus genus, uel ab
 actu effectiue habitus ipsius definitio desumpta est,
 ut ab eo qui dixit febrem actionis esse nocumentum
 eū tamen actionis est effectus quidam febris. An &
 potentia

potentia ipsius habitus accepta est genus, uel secundū illā est definitus: ut si quis mansuetudinē uelit esse iræ continentiam, et fortitudinem indicat continentiam timoris & abstinentiam à fuga: nam aliud est fortem mansuetumq; esse, aliud uerò cōtinentem. Mansuetus enim est qui ira non capitur, continens, qui iram à quacapitur, comprimit: fortis qui iram uincit. XXV. An quod sequitur positum est genus, uel secundum ipsum capta est definitio eius quod antecedit, uel è contra: ut qui dicit iræ genus tristitiam, uel tristitiæ genus iram, ubi ex ira tristitia sequitur, uel ubi interdum iram tristitia pari-
 riet. Porro hæc ultima loca iuxta oppositam rationem proprio, discutiendo deferuiunt. quandoquidem non ridens sed risibile, non Philosophus sed Philosophatilis, est hominis proprium: Neq; item hoc simul natura uel prius est quā species, sed ubiq; specificam consequuntur propria differentiam, & definitur, accidens quod immediatè speciem constitutam consequitur.

IIII. Membrum.

Septum tertium C, duorum laterum complexum admittens, cui per geminas portas ad geminos agrorum ordines patefcit aditus, est proprii: ubi loca ipsi definitioniq; communia in ordinem digesta referuntur.

Quorum

Quorum primus exigit ut an per se, an per acci-
dens, an semper, an aliquando, an absolute, an respec-
tue, seu comparatiue, an omni an altcui, an etiā so-
li, an solū duntaxat adueniat subiectæ naturæ, con-
sideremus. Secundus, An quod inerat, inest, &
inerit, non inesse potuerit possit aut poterit. Ter-
tius An definitio uel proprium, allatum, speciem
subiectam non exæquent, utpotè quam terminos e-
iusmodi excedere uideamus, uel econtra proprium
atq; definitio plus quam propositam speciem com-
plectantur: quandoquidem horum utrumq; cum
subiecto debeant esse conuertibilia. Quartus,
An inter id quod est natura, & id quod est semper,
minus distinguens male accepit definitionem, uel
proprium: ubi uidelicet inter id quod secundum esse
conuenit, & illud quod est secundum essentiam ni-
hil propemodum interesse credatur. Quintus,
An quod uerè totius est proprium aut defi-
nitio, de parte dicatur & quod uerè, parti pro-
prium toti tribuatur. Sextus, An propri-
um quasi definitionem tradidit uel è conuerso defi-
nitionem quasi proprium. Septimus, An quod est
definitio uel proprium subiecti cum accidente, tan-
quam subiecti proprium uel definitio enunciatur,
uel econtra. Octauus, An aliquid possis idem cum
data specie ostendere, cui tale proprium uel defi-
nitio non quadret. Nonus, an subiectum sit unum
ex ijs, quæ in eadem diuisione ponuntur, quorum
nulli possit hæc definitio uel proprium conuenire.

Decimus

Declaramus An tradat quid res sit : oportet enim (dicit Arist) ut in definitionibus ita & in proprijs primum afferri genus, deinde reliqua adiungi quæ separent. Undecimus, An sint notiora quæ adducuntur: etenim proprium, descriptio, atq; definitio in notescendi subiecti causa quærentur, à quo quidem scopo aberrare contingit si ratio desumptorum terminorum adhuc explanatione indigeat uel 1 quia equè uel magis difficile sit de illis definire propter rei naturã, uel 2 propter latentem æquiuocationem siue subiecti siue eorum quæ de subiecto dicuntur, uel 3 propter methaphoram seu translatiuam significationem, uel 4 ob minus consuetam uerbi significationem, uel 5 quia contrarium per contrarium declarare contendat, uel omnino oppositum per oppositum quorũ eandem prorsus contingit esse disciplinam, uel 6 quia cuius sit proprium uel definitio non est manifestum nisi eo more quo mali pictores quod ægrè per imaginem representant, titulo coguntur indicare. uel 7 quia quod est determinatum per id quod est indeterminatum uel minus determinatum aperire nititur. uel 8 quia quod equaliter determinatione indiget, ut patet quod in eadem diuisione collocatur, uel 9 quia neq; per id quod ordine naturæ, neq; per id quod ordine nostræ cognitionis probetur antecedit. uel 10. quia quamuis notius sit atq; magis in promptu proprium uel definitio, non tamen quod definito eiq; quod ta-

E
lis pro

lis proprietatis est subiectum quadrent, est identidem manifestum. Vel XI quia eo utitur quis eodem cuius est proprium uel definitio, ubi uidelicet idem capiatur ut notum & ignotum, ut innotescens & innotescendum: ut si quispiam dixerit substantiam, cuius species est homo, tamq̃ animalis proprium uel definitionem. Vel 12 quia quo utitur neq; natura, neq; cognitione præcedit, cuius quoq; sensus alterius declarandi sensu cõcomitatur, et cuius ignorantie positio alterius ignorantie positione cõsequitur: ut qui Doctrinam circumscribit dicens eam esse cui ignorantia maximopere opponitur. Duodecimus An superfluitatem allata definitio uel proprium admittant, q̃ erit Aut primò, quia differentiam adnectat generi talẽ, qualis uim non habet ut ab aliquo secernat, Vel 2 quia quamuis sit proprium atq; cõtrahens subiectum in proprios fines illud q̃ adijcitur, eo tamẽ detracto nihilominus essentia uel proprietas declarata restat, Vel 3 quia aliqua descriptionis definitionisue pars nõ de uniuersis, quæ sub definito continentur uerificatur, Aut 4 quia uniuersali particulare illius subnectitur, Aut 5 quia idem sub alio nomine per idem synonymẽ notatur, Aut 6 quia nugatorie eiusdem fiat dictionis repetitio. Tertiodecimò An manca sit uel diminuta definitionis proprietatisue allatio, quod erit Vel 1 quia ex positis terminis ab alienis quoq; ad suos non est adiecta fines subiecta species, quia uidelicet non de sola dicitur quod est expressum hinc enim differentia intelligitur prætermissa.

termiffa. Vel 2 quia cum uel per fe uel ratione generis ad aliquid referatur, correlatiuum tamen illius non indicatur. Vel 3 quod cum fit ad finem non per finem aperitur, fed uel subicitur, uel illius loco quod est ipfius uel ad ipfum uia substituitur.

AGER ACCIDENTIS.

I. Membrum.

Iam ex atrio per portam fepti in agrum accidentis prodeunti, occurrit ad dextram primò earum rationum numerus, quib. aliquid accidens eſſe iudicatur. Primò uidelicet quia neq; genus neq; ſpecies, neq; proprium neq; differentia & de aliquo tamen prædicatur. 2 Quia à ſubſtantia ſeparabile & tamen ſine ſubſtantia nequit eſſe, per illam etenim retinentem conſiſtit, cui nulla ſubſiſtendi ratio poteſt conuenire. 3 Quia in ſubſtantia cum ſit ipſa, tamen eſt tempore poſterius. 4 Quia aliud à ſua ipſius natura ſubiectum habet, 5 Quia cum eſſe nouum habeat, nõ tamen idcò generari creaturæ dicitur, ſed cõgenerari: cõgenitũq; haud quidẽ eſſe uel exſiſtere ſed in eſſe dicitur & conſiſtere. 6 Quia eſt in ſubſtãtia nõ ut pars in toto. 7 quia cũ ſit ut alicubi, nõ tamẽ eſt ut in loco locatum. 8 Quia eſt in alio à ſubſtantia prædicamento tamq̃ ſpecies ſubordinatumue genus 9 Quia ad nullam ſubſtantiæ ſpeciem pertinet: 10 Quia ſuſcipit magis atq; minus. 11 Quia illi eſt aliquid contrarium. E 2 12 Quia

12. quia genus q. de ipso quiditatiue dicitur est ac-
 cidens. 13 Quia de quibus ipsum quiditatiue di-
 citur accidentia sunt. 14 Quia de ipso substantia
 denominatiue dicitur tantum. 15 Quia ipsam de
 substantia denominatiue predicatur. 16 Quia præ-
 dicatur in quale & dicitur non ut essentia neq; ut
 essentielle. 18 Quia est quo aliquid accidentaliter
 afficitur. 19 Quia sequitur subiectum ut in quo,
 non ut ex quo. 20 Quia eius partes non sunt
 substantia. 21 Quia alicuius respectu est accidens,
 tale enim non potest esse substantia, quod namq; ue-
 re est, nulli accidit. 22 Quia non mutatur de sub-
 iecto in subiectum, neque de loco in locum, cumq;
 non est amplius ubi erat, iam euauit: quoniam idem
 numero non potest esse sine eo in quo est, neq; ete-
 nim sui est iuris. 23 Quia non accedit ad subiectum
 neq; à subiecto migrat sed ex ipso resultat & in ipso
 deperire necesse est. 24 Quia sensu tantum imagi-
 nationeq; attingitur, & supra sensum & imagina-
 tionem non existit. 25 Quia non materia, non for-
 ma, non compositum, non de hoc prædicabile, neq;
 separata substantia 26 Quia non est ipsum subie-
 ctū alicuius sed potius alicui subiecto mancipatum,
 27 Quia alicuius dispositio, uel habitus uel figura,
 uel à complexione resultans.

II. Membrum.

Ad

Ad agri uerò sinistram descriptas intueri
 licet rationes, quibus accidentale quippiā habeatur.
 Tale autem conuincitur. Primo si condistinctum
 non est essentialē. 2 si essentiali secundum quod es-
 sentiale est, opponitur. 3 Si ei quod est per se con-
 trariatur. 4 Si naturali opponitur. 5 Si uiolen-
 tum. 6. Si ab extrinseco. 7 Si non ab ordinato. 8
 Si non per se primò aut secundò modo. 9 Si separa-
 bile est ab eo quod ipsum suscipit sine eius rationis
 destructione. 10 Si non habet terminatam deter-
 minatamue causam. 11 Si non enti propin-
 quum quia non semper, non frequenter, sed ra-
 rò. 12 Si non fatali ordineq; certo sed casu uel
 fortuna. 13 Si quod ab eo per se & secundum
 ipsum causatum dicitur accidentale est. 14 Si
 à quo ipsum causatum dicitur non est per se causa.
 15 Si non forma non essentia, sed mobilis dispositio
 est. 16 Si nihil est cui necessarium ad formalem
 constitutionem habeatur. 17 Si ubiq; contingens.
 18 Si ad utrumlibet possibile. 19 Si absq; hoc omnia
 secundum essentiam & esse integra sunt & uera.
 20 Si cum habeat esse uel essentiam, non est essen-
 tiale, quid enim essentialē poterit esse essentiae?
 21 Si secundum ipsum non definitur sed describitur
 aliquid, nullius enim essentialē subingreditur defi-
 nitionem. 22 Si non dicitur de genere secundum
 quod genus est neq; de specie secundum quod est
 species. 23 Si quod esse dicitur non est uerè sed ap-
 parens

parenter. 24 Si nihil est cui semper atq; soli, uel solum conuenit (quod enim semper calet, per se calet) 25 Si aliquando cum sit, non est certum tempus, & si cum alicubi sit, non est certus locus, aut subiectum in quo tunc natum sit esse. 26 Si quaedam, non certa occasione, 27 Si quodā respectu nō simpliciter. 28 Si oppositum non est impossibile. 29. Si utrūq; oppositū sumitur cū alterutro sibi opposito cōtrarioq; subiecto, uel prädicato, 30 Si capiātur de uno subiecto ambo contraria. 31 Si de duobus contrarijs subiectis prädicatur. 32 Si cōiugata sunt accidētia: sed caue hic. 33. Si similia similiter se habeant et proportionalia proportionaliter. 34 Si nō est unius rei unū, cōsiderato q; unius rei una est substantia, essentia, essentialēq; unū. 35 Si anteceditur ab aliquo cui tribuatur: si uidelicet cōsequitur esse alterius tamq; subiecti. 36 Si aduenit rei iam existenti in actū. 37 Si accedens non constituit speciem. 38 Si recedens illam non tollit neque uariat. 39 Si non est ens simpliciter sed per comparisonem. 40 Si accidens non facit hoc, sed huiusmodi magis uel minus: magis .n. atq; minus non uariant speciem. 41 Si alio est accidens tale huic non poterit essentialē esse. 42 Si ablato ipso substantia neq; tollitur neq; diminuitur, & per eius accessum non ponitur noua, neq; antiqua substantia adaugetur. 43 Si ad nullū modorum quibus substantia dicitur, referatur. 44 Si eius definitio uel ipsum non unam significat intentionem.

A GER

AGER GENE R I S.

I. Membrum.

MOX ex atrio per proprii septi portam
ad agrum generis egredienti ad dexteram
quidem eæ rationes occurrunt, quibus an
uerè iuxta logicum sensum sit genus quod ponitur
examinare possis. Harum prima requirit ut consi-
deretur. An non in quid sed in quale dicatur, quis
enim album genus niuis dixerit, quia de ipsa, calce,
lana, & lacte prædicatur, per quam de omnibus
qualia sint nō quid sint, possumus enunciare. Gressi-
bile item cum sit animal qualificatum, non est genus.
2 An non uniuocè sed de nominatiuè: non .n. albedo
dicitur nix, sed alba. 3 An de æqualibus genus dici-
tur atq; species: quomodo enim ens, unum, aliquid,
bonum, & similia poterunt sibi mutuò esse genus. 4
An species de pluribus asseritur quam genus, quis n.
credibile genus esse ueri dixerit? Huc etiam uidere
conuenit, an cum specie tollatur genus: oportet .n.
cum genere tolli speciem nō è contra. 5 An speciem
differentiæ genus quis existimat: ut si quis dicat ri-
sibile, uel rationale mortale genus hominis. 6 An
speciem uel aliquod extra genus differentiæ genus
proferant ut qui aiunt immortale esse q. est Deus
uel diuinum. 7 An differentia tanq̃ genus prolata
est, ut si numerus dicatur esse q. est par uel impar.

E 4 8 An

8 An sola sub uno genere species delitescat, im-
mò an sola species est quod genus dicitur. Genus
enim de pluribus dicitur speciebus. Huc pertinet
error accipientis lineam tanquam longitudinis ge-
nus, cum extra præterq; lineam non contingat lon-
gitudinem consistere, nec esse. 9 An aliquid gene-
ri contrarium sit, speciei uerò quæ de ipso dicitur
nihil. 10 An generi aliqua species est contraria?
non enim generi sed in genere debent esse contrariæ
species. 11 An aliquid est speciei, contrarium quod
in hoc eodem genere non consistit. 12 An quod po-
sitæ speciei contrarium dicitur in nullo est genere,
immo uel fortè & ipsum genus est, sicut uidere licet
in bono & malo quæ non unius sunt generis species,
sed contraria genera. 13 An quod ponitur genus sus-
cipit rationem speciei? species enim suscipit
rationem generis, non è contra. 14 An res
per genus denominatæ per aliquam differentiam
non differant: Sic enim quod est propositum nul-
lius rei potest esse genus: cum etenim alba specie
non differant inter se, album non poterit eorum es-
se genus. 15 An q. est omnia consequens, pro genere
uel differentia capitur: ens enim & unum non
sunt decem prædicamentorum genera neq; conse-
quenter eorum quæ in illis continentur. 16 An quod
equè consequitur omnia, alterius coequalis positum
est genus. unum enim non dicitur de ente, neq; ens
de uno: Similiter & alia transcendentia non pos-
sunt mutuò sibi genera esse atq; species: quandoqui-
dem

dem horum unum non prædicatur de pluribus quam singula, omniaq; alia. 17 An quod assignatur pro genere non de subiecta specie dicitur sed potius in subiecta est specie: nunquam enim accidentia substantiarum possunt esse genera album etenim de niue dicitur non propriè ut de qua sed ut in qua. 18 An secundum comparisonis gradus uerificetur genus: ad species .n. non refertur nisi æqualiter. 19 An ex eo q; ipsum suscipit magis & minus, species uerò non, inferre liceat positum esse non genus: sicut errasse dicitur qui definiuit dubitatione æqualitatem contrariarum cogitationum: cum tamen intendatur remittaturq; dubitatio, non autem æqualitas. 20 An non substantiue essentialiterq; dicitur sed adiectiue. 21 An eorum quæ secundum analogiam quandam dicuntur credatur esse genus: cum enim ens secundum diuersam ratione dicatur de substantia incorporea, corporea & accidente & horum intentionibus quæ non entia sunt, sed entium: nulla horum omnium poterit esse genus ratione. 22 An respectu eorum quæ specie non differunt genus habeatur: ut si infecabile linearum dicatur esse genus cum idem de infecabilibus dici nequeat. 23 An sub mala generis definitione generis iudicium militare contingat: Pirroniani enim definiunt genus communitatem, quæ permeat in singularibus: ut homo est qui permeat singulos homines, species uerò dicunt in unoquoque proprietates, ut Theonis, Dionis, Philonis. Sed locus iste potest esse communis

E 5 omni

omnibus problematibus, sic etenim & ex mala descriptionis, definitionis, & accidentis definitione, iudicia de ipsis falli contingit & fallere.

II. Membrum.

Ad agri uero laeuam alie tibi sese offerunt, rationes, quibus inquirere licet an uerè iuxta naturalem sensum subiectæ speciei propositum genus assignetur. Harum prima examinare docet, An quod ponitur genus sit speciei particeps: species enim generum, non genera specierum debent esse participantia. 2. An de aliquo uerè dicatur species de quo non dicitur genus: Quis enim scibile aut ens, opinabile dixerit esse genus, cum non entia, & quæ falsa sunt opinabilia nihilominus esse constet? 3. An aliud est assignata speciei genus quod neq; continetur illud neq; continetur ab illo: quis enim probet scientiam iustitiæ, uel iusticiam scientiæ genus, esse: 4. An quamuis sub eodem generalissimo contineantur, condistinctorum tamen generum sunt species, ut scientia & iusticia quæ in genere habitus seu dispositionis sunt qualitatis species: quorum tamen alterum intellectus, alterum uerò uoluntatis est habitus iuxta duos diuisi generis contradistinctos ramos. 5. An sub duobus generibus, quæ mutuò non subalternantur uel etiam ad eundem non reducuntur subalternationis ordinem appareat. 6. An extrema positi medij sint in alio genere. 7. An medium positi extremi uel extremorum in alio contineatur genus uel sit aliud genus. 8. An ex eo quod genus est ali-

en-

cui contrarium, species uero nulli contrariatur, aut
 ē conuerso, possis aliquid inferre uel pro ueritate
 uel pro tentatiua. Porro pro uero cauendum est in
 ijs quorum contrarium est innominatum, sanitati
 namq; aperte contraria est aegritudo, cum tamen
 non minus febri et obtalmie sit aliquid contrarium,
 sed quia innominatū hoc est, idē neq; esse aliquis exi
 stimabit. Ad generalium ergo intentionum dictio
 nes est confugiendum, quales sunt incommensura
 tio quædam, intemperies quædam, quædam indispo
 sitio. 9 An quod in eodem est subiecto, uel circa
 subiectum idem, tanquam sit circa genus idem ca
 piatur: parum namq;, nimium, atq; mediocre circa
 eandem contingunt esse subiectam materiam, ultimi
 tamen genus est bonum, reliquorum uerò malum. 10
 An genus earum quæ connumerantur specierum
 non sit idem. 11 An aliquod huic generi superiorum
 de assignata non prædicetur specie, quandoquidem
 de quo inferiora prædicantur, & superiora in ea
 dem coordinationis schala prædicari necesse est. 12
 An nulla differentiarum in quas dispefcitur genus
 de posita prædicatur specie, quomodo enim de anima
 numerus prædicabitur cum neq; parem hanc possis
 dicere neq; imparem? 13 An species alicuius generis
 contrarij particeps inueniatur, quomodo enim illud
 huius poterit esse genus? 14 An quod in genere spe
 ciei opponitur est priuatio & forma: in nullo enim
 eodem genere hæc esse possunt: Si quippè uisus est
 sensus, cecitatem necesse est esse insensibilitatem.

15 An

15 An male distinxit quod est circa aliquid uel in aliquo æquè ac si eiusdem species sit habendum uel genus: ita enim memoria est circa scientiam & cum scientia, sicut & hæc circa illam & cum illa, quocirca incongruè quispiam retentionem seu continentiam, siuè mansionem scientiæ putauerit esse genus memoriæ. 16 An non habitum habitus potentiam potentiæ, actum actus genus posuit: sed uel habitum potentiæ, uel actum habitus, uel horum aliud, aliud. 17 An item affectum affectionis, uel affectio affecti est positum genus: sicut ab eo qui immortalitatem (quæ uitæ æternæ est accidens, siuè passio) appellauit uitam sempiternam. 18 An passionis genus patiens, uel patientis genus passionem: ut uentum d. aerem motum, uentum aeris motum dicere debuisset: siuè enim moueatur, siue quiescat aer nihilominus erit: ideo si uentus esset aer, esset etiam illo quiescente uentus. Semper enim genus predicatur de specie quiditatiuè: ut etenim dicere possumus homo est animal rationale, ita & perpetuò dicere possumus, homo est animal. At qui si uentum aerem motum dicere lubeat, sit ibi aer, non ut genus, sed ut cui genus attribuitur, quemadmodum & niuem dicere aquam concretam, lutum terram aqua agglutinatam: non tamen ideo lutum est terra, neque nix est aqua, neq; uinum, ut dixit Empedocles, est aqua in ligno putrefacta: quia non est genus quod de specie non dicitur absolute etiam. Iam ergo si non est uerum dicere uinum est aqua, neq;

neq; uerū esse potest. uinū est aqua putrefacta. 19 An
ubi cum speciei tum generi est contrarium, melior
species in genere deteriori collocatur: Hunc locum
Themistius, asserit esse Rhetoricū quia uermis et mu-
sca uilior est imagine lunæ area; sed obstat Auer-
roes d. nullum inanimatū animato præstare nisi se-
cundum positionem dumtaxat. Sed uterq; (licet im-
plicitè bene sentiant) expresse errat non ad in-
tentionem contradicens, at nos hic loca indicare non
autem res intentionesq; definire instituimus. 20
An cum idem una habitudine duobus adtribui con-
tingat quorum alterum altero melius est, in dete-
riori tamen collocatur: ut cum anima ad motum
pariter se habeat atq; quietem (quam quia perma-
nentia quædam est, præstare fatendum) in genere
motus eam collocans errauit. 21 An quod poni-
tur genus est materia alterum de quo dicitur est
species in materia, uel è contra id quod est materia,
& id quod est species siue forma. Materia enim &
forma seorsum genera sunt minimeq; alterum alie-
rius potest esse species. Ad hæc materia phisica
cè capta non potest esse genus: quæ nam enim dif-
ferentia potest esse materiæ, si omnis differentia a-
ctus & qualitas est quædam? à materia tamen est
aliquid quorundam, certūmq; genus, putà materia-
lium: cum hoc tamen materia nec genus neq; certa
completaq; species esse potest. 22 An corporei
incorporeiq; genus idem est allatū, similiter æterni

¶

& corruptibilis, realis & intentionalis, physici &
 metaphysici, mathematici & naturalis, eius quod
 sub more & eius quod est sub contemplatione po-
 situm, uel aliorum similiter differentum, seu (ut pro-
 prius dicam) diuersorū, quæ nunc quidē genere, nunc
 uerò plusq̃ genere differentia dixit Arist. 23 An ele-
 menta corporū uti corporū genera sunt adducta, ita
 .n. elementa corporū non sunt corpus, sicut nunq̃ ele-
 menta magnitudinis sunt magnitudo, elementa nume-
 ri nō sunt numerus, elementa orationis nō sunt oratio
 24 An partem quispia posuit genus totius: male .n.
 corpus animalis genus dicitur: quinimmò neq; cor-
 pus animatum pro ut ab animante quid distinctum
 propriè significat. 25 An locum aut tempus aut ali-
 ud huiusmodi eorū quæ in loco & tempore sunt ge-
 nera sunt accepta, uel è contrà, id q̃ est in quo, ac-
 ceptum est species eius q̃ est in. Huc spectat consi-
 derare quod uniuersaliter ipsum quod sui iuris est
 & susceptaculum, & id quod est alterius & in alio
 non possunt mutuo genus esse atq; species, locus
 enim, pater, scientia, secundum id quod significant
 alicuius sunt, ignis uerò, lignum, aqua & similia
 per id quod primò significant, magis aliquid sunt.
 26 An species ex sua natura ad plura genera per-
 tinens in uno intelligatur uelut inclusa: haud enim
 latro uel fraudulentus est qui eligit et nō potest ra-
 pere uel fallere: neq; qui potest & non eligit, sed
 qui potest & agit. Hunc locum falsam dicit The-
 mistius, Auerroes autem consideratione indigere
 iudicat, nobis autem sufficit indicare, quia (ut dixi-
 mus) generalem tum non scientificam tum non pro-

babilibus argumentationibus inuentionem institu-
 isse uolumus: et ideo plura quæ non possunt esse cer-
 ta principia (quia ab Aristotele sunt allata) non
 prætermittimus. 27 An definitio generis propositæ
 speciei aptetur: ubi diligentius est inspiciendum.
 28 An ex defectu considerationis uel ex ignorantia
 uel peruersa opinionem & definiendi ratione, spe-
 cies cum genere synonymum esse censeatur, ut qui
 idem lationem dixit & mutationem secundum lo-
 cum: si quedam citrà loci mutationem deferan-
 tur, ut quæ circa fixum centrum circumeunt. 29
 An quæ sub posito genere numerantur accidentaliter,
 tantum differre possis ostendere, utpotè forma,
 figura, complexione, secundum magis & minus,
 melius & deterius eiusdem qualitatis participatio-
 ne, 30 An ab una generis specie in aliam transitum
 non esse generationem, uel corruptionem, sed alteratio-
 nem possis conuincere uel persuadere: sic pythagorici
 & alij multi profundioris philosophiæ animatorum
 omnium alia ab alia solis organorum figurarum
 temperamentorumq; adiacentijs distinguentes, ani-
 mam ut speciem unam non autem ut genus unum ac-
 cipiunt. 31 An uel eadem in omnibus uerificare pos-
 sis aliqua ratione accidentia, operationes, actus atq;
 potentias, secundum aliquam tamen analogiam,
 proportionem, uel graduationem: ita enim in qui-
 busdam actus animæ iidem non sunt sensibiles, & ex-
 pliciti propter materiæ crassitatem et hebetudinem,
 quemadmodum & in alijs propter uolæ exiguita-
 tem, membra, quæ certè, habentur, distinctè non uale-
 bis accipere uel inueneri iuxta illud Epicurei poetæ,

Primum animalia sunt iam partim tantula, eorum
 Tertia pars nulla ut possit ratione uideri :
 Horum intestinum quoduis quale esse putandū est ?
 Quid cordis glob. aut oculi? quid mēbra, quid artus?
 Quantula sunt ? quid præterea primordia quæq;
 Vnde anima, atq; animi constet natura neceß est.
 • Non ne uides quam sint subtilia, quamq; minuta ?

AGER PRO PRII.

I. Membrum.

A PROPRII præterea septo ad agrum
 eiusdem exeunti paucula occurrunt loca
 quorum Primus exigit ut consideretur
 An minime distinctum sit quod inest alicui per se
 ab eo quod inest alicui per aliud atq; secunda-
 riò : Cum enim superficiei proprium sit esse co-
 loratum atq; corporis : fallitur quispiam non con-
 siderans quemadmodum superficiei uerè, proprie
 primarièq;, corpori uerò per ipsam appropriatur.
 2 An subiectum quasi proprium traditum est eius,
 quod in subiecto est : ut qui ignem esse dixit pro-
 prium corporis elementorum subtilissimi. An quod
 inest per participationem traditum est, ut proprium
 ut

ut ab eo qui dixit hominis proprium est esse pedestre bipes, tale enim quia ad rei quidditatem pertinet & est differentia quædam quæ de specie prædicatur, proprii rationem non admittit: nusquam enim genus uel differentia cuius res est particeps, esse potest subiectæ speciei proprium. 4 An rei iam perfectæ, & in actu integro constitutæ aduenit: proprium enim licet sit formæ substantialis naturaliter immediatèq; consequutiuum, actus tamen differentie substantialis et proprietatis simul tempore, immo secundum eiusdem formalis esse rationem de subiecto uerificantur: licet ad ordinem quendam respicientes sciamus alterum ab altero dependentiam habere. hinc malè quispiam philosophari uel nauigare uel ridere dixerit homini proprium: sed benè philosophatilis, nauigatilis, risiuium, seu risile. 5 An cum defectu proprium assignatur ob ommissam proprietatis conditionem, ubi uidelicet quod nunc, sicq; proprium est, simpliciter & absq; modificatione proprium expressit: sedere enim in cathedra non potest esse Socratis proprium, sed in certo loco definitiq; tempore. 6 An tale sit proprium quale non aliter quam sensu cognoscatur: si quidem incertum sit omne sensibile ubi extrà sensum fuerit constitutum, absens enim ignorabitur an adhuc in sit. Mitto ea in quibus necessaria quidem consequitione rem ueluti præsentem liceat existimare. Malè igitur solis proprium dicitur esse astrū splendidissimum

F

simum

disimum eorum quæ super terram deferuntur: cur enim sensui notissimum est adhibitum utpotè quod supra terram deferatur: quandoquidem ubi occiderit, an & supra terram deferatur, sensus non cognoscit? 7 An plura attulerit aggloravitq; propria, ut qui d. ignis proprium esse inter elementa tenuissimum atq; leuissimum: Vt enim desinientem præter sermonem quod essentiam declarat, aliquid amplius addere non decet, ita & ex proprijs præter unum selectissimumq; non est utile apponeret alterum igitur illorum sufficere poterit cum non minus unum de sola specie dicatur quam utrumq;. 8 An quod natura inest, non tamquam natura inditum est appositum: peccat enim dicens hominis proprium habere duos pedes & quinq; digitos non addens hanc dictionem NATURA, siquidem per accidens aliter esse potest. & hic locus quinto affinis est. 9 An ita effectum est ut aliquid sui ipsius proprium sit prolatum, ut qui dixit decorum esse honesti proprium: ubi inter decorum & honestum nullam possumus asserere differentiam. 10 An sicut relatiuo correlatiuum acceptum est proprium: ita alteri relato alterum: ex hoc enim quod exuperans non est dupli proprium, scimus exuperari non esse proprium dimidij. 11 An sicuti quod dicitur secundum habitum, est habitus proprium, ita priuationis proprium est quod

quod dicitur secundum priuationem: Si enim surditatis proprium non est uacuitas sensus, neque sensus compotem esse, erit auditus proprium.

12. An in similitudine se habentibus ita se habeat? cum enim ita sit affectus medicus ad faciendam sanitatem, sicut edificator ad faciendam domum, si huius non est proprium hoc facere, neque illius alterius illud agere proprium est. Neque alius est proportionaliter se habentium locus est, si enim non alia ratio est inter A & B, quam inter A & C, & A non est proprium ipsius B, neque certe erit ipsius C proprium. Ceterum si A proprium est ipsius B, non propterea proprium erit & ipsius C, quandoquidem idem multarum rerum non potest esse proprium. 13. An quod esse dicitur non est proprium eius quod esse dicit: ita enim neque corrumpi erit eius proprium quod corrumpitur, neque fieri eius quod fit. Vt etenim hominis proprium non est esse animal: ita nec ipsi hominem fieri erit proprium ipsum fieri animal, simile de nasci, uiuere, interire, & id genus alijs est iudicium. 14. An ex idea proprietates est delata ad subiectam speciem: non enim quiescere proprium est hominis, si eidem non quia homo sed quia idea conueniat. Sed hic locus additus est ab Arist. propter occasionem carpendi, potius quam propter usum aliquem quo ualeat. 15. An potestate proprium ad id quod

F 2 non

non est ad commodatur : Si enim non sit animal respiratiuum, nihilo tamen minus aer erit : quocirca respiratiuum esse non erit aeris proprium. ultra, non omnem aerem respiratiuum esse constat. 16 An superlatiue proprium est dictum, ubi re corrupta nihilominus, manebit nomen alteri conueniens: Si n. proprium ignis statuatur esse leuissimum: si fiat aut fingatur ignem non esse amplius, leuissimum corpus remanebit aer: quare inconuenienter assignatum est proprium. Omnes hi loci ad logicè concludendum deseruiunt, & quidam ex ijs sunt nimis satis probabiles.

ANGVLVS DE SCRIPTIONIS.

II. Membrum.

EX hoc ipso igitur proximèq; præcedenti scripto, descriptionis rationes, conditionesq; desumere licet. ex eo enim descriptio ab exacta definitione differt quod hæc essentiali differentia à cæteris omnibus sub posito genere subiectam speiem determinat, illud uerò accidente propriè proprio, quod conuenit omni, soli, atque semper ei de quo uerificatur. Vbi uerò accidens est quidem proprium

prium sed non toti conuenit speciei, ut Astrologa-
tile homini, leuior erit hominis descriptio: leuissi-
ma uerò si ex ijs quæ non perpetuò (quamuis soli)
conueniunt. Præter hæc uerò ubi alius generis acci-
dentibus contractū genus de specie prædicari con-
tigit, nulla prorsus artificiosa poterit esse descri-
ptio. Est aut̃ & locus communis cum descriptione
definitioni, quod si cui contra totam descriptionem
definitionemq; argumenta non suppetant, quia i-
psum ita nō est apertum: contra partem notam quæ
rectè tradita non uideatur, est agendum: manife-
stum est enim quod hac euerſa, totum non subsi-
stat.

AGER DEFINITIONIS.

I. Membrum.

IN agro definitionis prima sedes exigit ut uidea-
tur an indefinitum, indeterminatum, infini-
tumq; pro genere sit appositum: ibi namq; re ue-
ra sine genere allatam possumus asserere definitio-
nem, si tamen eiuſmodi dictionē ita licet appellare:
tale est ut si quis corpus definire uolens dicat esse id
quod habet tres dimensiones. Omittens genus (ait
Aristoteles) non dicit quid sit, quia cuiusq; rei es-
sentia est cum genere coniuncta. Secunda si defi-
nitum

F 3

nitum

nitum non ad omnia ad quæ spectat aptatum fuerit. Ut qui grammaticam artem congrue loquendi definiunt: quandoquidem recteque scribendi debuissent addere. Si quippe alterum horum ad rectam grammaticæ definitionem sufficeret: plures eiusdem rei possent esse definitiones, quod inconuenit. Tertia si complere existimans uelut omnibus adaptando, aliquid quod minime necessarium est adcopulet, ut si quis medicinam definiat artem cognoscendarum morbi sanitatisque causarum: cum æquè horum alterum accipere possit, quia idem important ambo quod unum, nec minus idem unum, quod alterum. Vnde nunc istum nunc illum accipiendo terminum, non est duas uel diuersas quoquò pacto adducere definitiones sed eandem prorsus. Quarto Si ei quod per se adest definito, apponitur id ipsum quod per accidens et oblique ut si quis medicinam definiat scientiam inducendæ sanitatis atque morbi: horum .n. alterum licet tam uerè non tamen ex directo conuenit. Quinta si est explicatoria sufficit. .n. quod magis explicat. Sexta si non proximum genus adduxit: hoc enim allato omnia intelliguntur allata superiora, non autem illis allatis omnibus, hoc solum, ideo uel proximam est apponendum genus, uel si lubeat remotius adduxisse, sit tamen ita ut differentie omnes quibus proximum genus determinatur adferantur. Septima. An duobus allatis quasi compositis, contingat ut definitum neutri attribuat

tuatur ut si iustitiā definiens dicat, hanc esse tempe-
rantiam & fortitudinem : duobus enim prolatis
in medium, quorum uterq; è duobus alterum dunta-
xat habeat : evenit ut ambo simul accepti sint iu-
sti, singuli uerò non : quemadmodum accidit duos
habere minam, quorum tamen neuter minam habere
dici possit. Mito quod cum sit fortis quis, &
temperans, fieri tamē potest ut sit ambitiosus, unde
idem iustus erit & iniustus. Octava An ubi par-
tes attulerit, putet quispian se definisse totum, cum
perspicuum sit nihil prohibere quòminus partibus
existentibus totum non existat: non enim panno &
tela existentibus, est indumentum. Nona An à
proximè dicto cauenti cum dicat rem definitam
non esse hæc, sed quod ex istis constat, obsistat uel q
non est natura comparatum ut unum fiat ex ijs quæ
dicta sunt. Vel 2 quod non in una re prima insint,
Vel 3 quod simul cum toto partes non intereant.
Vel 4 quod totum bonum est aut malum, partes
uerò neutrum. Vel 5 quod totum est cum altera
parte synonymum. Vel 6 quod modus compositio-
nis non explicatur, quia non omni quo lapides & li-
gno componantur modo sequitur domus esse. Vel
6 quod non distinguit hoc esse hoc & illud, ab eo
quod est hoc esse hoc ex illis panis enim est ex fari-
na & aqua, sed non est farina & aqua. Vel 7 quod
inspectis modis quib. alterū cum altero dicitur, nullo
modo hoc esse constet, ut hoc cum illo faciat istud.

F 4

Accia

Accidit enim malè definitam esse fortitudinem dicendo eā esse audaciā cum recta ratione: quid enim dices de eo qui audet occidere, & rectam habet circa medicinalia rationem? num & audacter recteq; cogitans in medicinalibus, est fortis? Vel si quod non dixerit qualis compositio sit: qui enim definisse potest carnem cum non allato modo quo est) dixit esse compositionem quattuor elementorum. Decima An ubi accidit ut contrariorum ambo in eodem æquè reperiantur, per alterum tantummodo definiuit: ut qui animam definit substantiam scientiæ capacem, cum non minus sit & ignorantie capax. Undecima an non ad primum est relata subiectū hæc quæ ad plura pertinet: ut si prudentiam definiēs hominis uel animæ uirtutem: cum eius subiectum primum sit potentia rationalis, quæ est animæ. Huc spectat si subiectum proprium non est allatum, ut ubi dicitur ualetudo symmetria calidorum & frigidorum: non enim ubiq; hanc simmetriam, ualetudinem dicimus, neq; omnis imbecillitas sensus, est somnus, nec omnibus partibus natura coniunctis, separatis dolor accedit, nec quibuscunque contrariis rationibus inest dubitatio. Duodecima An inter effectiuum & id quod fit, uel inter actum & id cuius est actus non distinguatur: Separatio enim partium natura iunctarum non est dolor, sed affectio quædam quæ ex illa sequitur. Tertiadecima an aliquid addatur quod definitionem

nem castrat, ut factum ubi definitioni lineæ, communiter addunt, cuius extrema sunt duo puncta.

Quartadecima an ubi subiectum constituit, forma capiatur ueluti subiecto adueniens: ut ubi anima definitur actus corporis organici potentia uitam habentis, ubi ipsa non aduenit organico corpori, sed ipsa apparat, facit, et organizat simul, atq; uiuificat. Animatū. n. propriè est pars animalis quæ recipit animam, utpotè eorpus quod idem sine anima in animatum dicitur: ideo animal non uerè dicitur, animatum, sicut corpus coloratum non est corpus & color, sed corpus quod recipit colorem.

ANGVLVS DIF- ferentiæ.

II. Membrum.

IN differentia uerò ubi totū uidetur consistere quod definitionis est formalis pars, utpotè quæ specificus actus designatur, diligentissime inspicere oportet. Primò considerando an hæc sit positi generis differentia. Secundò an fortè non sit differentia, utpotè quia in diuisione aliquid illi oppositum non perspicitur. Tertiò si per ipsam genus non diuiditur. Quarto si cum hoc quod diuidit genus etiam speciem non constituat. Quintò si

F. 15

oppo-

opposita differentia generi adueniens non est alia
 cuius speciei constitutiva, neque etenim hanc quæ po-
 sita est, specificam licebit appellare. Sexto si
 per ipsam genus tamquam per negationem diuidi-
 tur, uel ipsi negatio opponitur. Hic locus est su-
 spectus. Septimò, Si non significat quale. Octa-
 uo si definito non insit nisi per accidens. Nono Si
 hæc generi potius attribuitur, ut esse sine latitu-
 dine tam bene longitudini quàm lineæ tribui uidetur
 Aristoteli. Decimò si de ipsa genus, prædicatur
 hoc enim non dicitur de alijs quam de speciebus :
 q. si dicimus uerè rationale est animal, non intelli-
 gimus de ipsa differentia quæ adiectiuè significa-
 tur, sed ibi rationale, substantiuè capitur, quate-
 nus uidelicet idem significat quod homo, qui est
 rationalitatis subiectum, idem de conuertibili præ-
 dicatione rationalis cum homine, & prædicatione
 de cæteris inferioribus esse iudicium intelligit A-
 ristot. Undecimò Si non sit specie prior, sequi
 enim oportet post ipsum cuius diuisiua, & illud
 cuius est constitutiva præcedere. Duodecimò
 si alius generis inueniatur esse differentia. Ter-
 tiodecimò si cum ponatur eius quod est ad aliquid,
 ipsa non sit ad aliquid, sicut enim scientia est
 ad aliquid, ita & actiuum, contemplatiuum, et ef-
 fectiuum, dicit Aristoteles. Quartodecimò si
 differentie definitio aliæ etiam rei conueniat.
 Hactenus

Haftenus bene. Addit exemplum suspectum Aristoteles, dicens. Vt qui dixit imparē numerū esse numerū habentem mediū, quia mediū habere conuenit lineæ & corpori, & orationi. At dicimus nos quod hæc differentia sub genere numeri est potissima & nullam recipiens reprehensionem. esset autem uaga differentia, si ibi, numerus sumatur iuxta rationem æquiuocam propriæ & methaphoricæ significationi iuxta genus multiplex. Ideò non est pro ueritate leuiter exagitandus & assumendus iste locus.

ANGVLVS IDENTITATIS.

III. Membrum.

HVC etiam spectare uidetur ut ex opposita ueluti quadam ratione locos identitatis, differentie locis adiacentes intueamur. Sic. n. an definitio definito congruat descriptioq; descripto secundum generalem rationem iudicare licet. Consideretur ergo primò in coniugatis si illa sint idem, ut

ut destruas, uel confirmes ipositorum identitatem: idem enim fortitudo erit atq; iustitia si nullam inter iustum fortemq; inuenias differentiam, itidem in oppositis concomitantibus, potentia actiua, passiuaq;, agere ipso atq; pati. 2 An iuxta comparationis gradus non differant. 3 Si ambo eidem eadem. 4 Si idem ambobus idem. 5 Si quæ uni accidunt & alteri. 6 Si quibus unum accidit & alteram. 7 Si idem utrisq; genus, uel eadem utriusq; species. 8 Si alterum intenditur remittiturq;, non utrumq; uel neutrum. 9 Si eidem utrumq; appositum non facit idem totum. 10 Si ab utroq; eodem sublato non remanent idem. 11 Si potest alterum esse sine altero. 12 Si non idem denotant nomen unius & oratio alterius. 13. Si oppositum cum opposito, & propositum cum proposito. 14 Si contrariæ differentię de contrarijs prædicantur.

Loca hæc cum definitionis locis mutuam sibi opem suppeditare, per se potest omnibus esse manifestum, neq; difficile est ad proprium, ad descriptionem & ubicumq; conuertibilem exercere intendimus prædicationem applicare. At in his omnibus illud est considerandum quod ubicumq; est pluralitas, uera identitas esse non potest: per ueram, quippè identitatem plura esse desinunt: ubicunque igitur est distinctio & pluralitas necessarium est intelligere differentiam aut genere, aut specie, aut numero: & ubicumq; est proprius numerus

merus, propriaq; ratio & distinctio, non potest esse identitas & (per necessariam consequentiam) naturalis equalitas. quidquid sit de logicis, mathematicis, methaphisicisq; communibus rationibus, quæ in species equalitate & identitate quadam effusa communicantur: quod ita tamen est, ut omnia in habitudine mutua reciprocaq; ad uniuersale unum sint æquale & idem: at non ideo, iuxta proprias rationes duo numero distincta poterunt uspiam esse idem æquale, magis quam duo possunt esse simpliciter unum, quæ tunc poterunt exactè æqualia dici, quando erunt unum. At uerò quando erunt unum non erunt æqualia, quia idem sibi non dicitur æquale: quare ubi distinctio & numerus est, neq; identitas esse potest nec equalitas.

CAMPI BIVIA.

Facultatem dignioris meliorisq; cognoscendi iudicandiq; oculis ratiocinii exposita campi bivia requirunt. Quocirca haud ineptè factum ubi ancipitis comparationis definiendæ notæ describuntur. Hic primò generaliter inspiciendum consuevit ad ipsum multiplicis quæstionis genus putà quid, quale, quantum, quo, undè, ad quid, cæterasq; quibus sciscitari consueuimus notas, est animaduertendum. Secundò ad absolutorum prædicatorum genus. Tertiò ad genus respectiuorum.

Quarto

Quartò ad omnis diuisionis distinctionisq; mem-
bra, quorum alterum certè melius. Quinto ad
omnes cuiuscunq; generis terminos quos posses è
quocunque discursa memoratisq; orationibus desu-
mere. Sextò ad artificiosæ combinationis mul-
tiplicem rationem iuxta formam quam in libro de
Architectura Lulliana insinuauimus. Quibus omni-
bus alterum comparabile cum altero confera-
mus alterum altero minus uel magis præstans esse
necesse est. Porro specialium particulariorumq;
locorum quæ ab Aristotele indicantur minimè con-
temnendam esse duco inspectionem. Quibus iun-
bet inspiciendum. 1 Quid firmitus & diuturnius.
2 Quid antiquius. 3 quid magis eligat prudens,
bonus, studiosus. 4 Quid secundum meliorem
disciplinam, sensum, ingenium, iudicium, senten-
tiam, legem. 5 Quid propter se & quid pro-
pter aliud. 6 Quid in genere bono, quid in me-
liori genere, & quid fortè in non bono. 7 Quid
per se, quid per accidens. 8 Quid per se boni
causa, quid per aliud, atq; per accidens. 9 Quid
melioris gratia. 10 Quid magis finis, quid ma-
gis ad finem. 11. Quid ipsam, quid alicuius bo-
num. 12 Quid natura, quid acquisitum, uel ap-
positum. 13 Cuius oppositum fragibilius. 14
Quid meliori inest & honorabiliori. 15 Quid
melioris proprium. 16 Quid fini propinqui-
us, quid remotius. 17 Vtrum è duobus ad me-
liorem

liorem finem. 18 Quid possibile uel possibile, quid impossibile uel impossibile. 19 Cuius finis extat melior. 20 Quid pluri ex proportionem superat. 21 Quid per se honorabilius. 22. Quid melius ex utrisque sequatur. 23 Quid boni magis effectuum, contrarijque magis destructiuum. 24 Quid cum maiori consequemur uoluptate, minoriue tristitia. 25 Quid pro tempore accommodatius. 26 Quid omnibus pluribusue constans temporibus. 27 Quid est quod habentes nihilo uel paucioribus indigemus. 27 Vtrum è duobus alterum includit. 29. Vtrius corruptio perniciosior & fugibilior. 30 Quid bono propinquius & similis. 31 Vtrum è duobus bonis, meliorem optimoque similis. 32 Vtrum magis actiuum boni & mali minus destructiuum, & è conuerso. 33 Cui meliores adstant circumstantie. 34 Quid necessarium, quid utile. 35 Vtrum sine altero eligibilis. 36 Vtrum è duobus est quo carentem pudet minus, uel de cuius absentia possis gloriari. 37 Quid propria uirtute, quid mutuata consistit. 38 Vtrum appositum alicui eidem tertio, magis bonum, & eligibilis. 39 Cuius eligibilior est copia, multitudo, abundantia. 40 Vtrum à tertio ablatum reddit ipsum minus.

41 Quid

41 Quod propter se et gloriam, quam quod propter horum alterum tantum. 42. Vtrum contrarium, maloq; impermixtius. 43 Quid ad omnia, quid ad aliqua, quid ad totum, quid ad partem boni conducat, uel ab omni, uel aliquo, uel parte mali abducatur. 44e Quid quo, quid quod, quid principale, quid instrumentale.

